

TTÜ KURESSAARE KOLLEDŽ

Marli Kalde

**TARTU LINNA TURISMIVIIDAPOSTID JA
NENDE ANALÜÜS**

Diplomitöö

Juhendajad: Aitel Käpp
Lii Muru

Kuressaare 2009

ANNOTATSIOON

Käesoleva diplomitöö eesmärgiks on kaardistada Tartu linnas olevad jalakäijatele mõeldud pruunipõhjalised turismiviidapostid. Teostada turismiviitade analüüs ning tuginedes Maailma Turismiorganisatsiooni soovitustele, teiste riikide näidetele antud valdkonnas ja informandi-intervjuudele, teha ettepanekud turismiviidasüsteemi parendamiseks ja uuendamiseks. Töös saab täpsema ülevaate, milline on hetkeolukord Tartu viidamaastikul ning missugune oleks mudel, mille alusel toimuks edaspidi turismiviitade paigaldamine ja kogu viidasüsteemi haldamine. Kaardistamise käigus koostas autor ka interaktiivse kaardi Tartu linna turismiviidapostide asukohtadest, mis leiab rakendust Tartu Linnavalitsuses Avalike Suhete Osakonna Maine- ja Turismiteenistuses.

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS	5
1. TÖÖ TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	7
1.1 TURISM	7
1.2 TARTU KOHT TURISMITURUL	8
1.3. KLIENDITEEKOND TURISMIMAJANDUSES	9
1.4. VIIDASTAMISE AJALUGU	10
1.5. TURISMIVIIDA MÕISTE.....	12
2. MEETOD JA VALIM	15
2.1. KAARDISTAMINE	15
2.1. INTERVJUUD	16
2.3. VALIM	17
3. TURISMIVIITADE JA VIIDAPOSTIDE HETKEOLUKORD TARTUS	20
3.1 ÜLDINFO	20
3.2. TEHNILINE INFO	23
4. INTERVJUUDE ANALÜÜS JA VÄLJAVÕTTED SEISUKOHTADEST	27
4.1. TURISMIVIITADE OLUKORD ÜLDISELT	27
4.2. MIS PEAKS OLEMA VIIDATUD?	31
4.3. HUVITAVAD IDEID	37
5. AUTORIPOOLSED ETTEPANEKUD VIIDASÜSTEEMI KORRASTAMISEKS JA RAKENDUSVÕIMALUSED TARTUS	40
5.1. VIIDAKONTSEPTSIOONI MUDEL	40
5.1.1. Vaatamisväärsuste ja turismiga seotud asutuste klassifitseerimine.....	41
5.1.2. Viidastamise kriteeriumid	43
5.1.3. Turismiviitade tehnilised omadused	45
5.1.4. Viidastamise protsess	47
5.2. ETTEPANEKUTE RAKENDUSED TARTUS	48
KOKKUVÕTE	54
SUMMARY	56
KASUTATUD KIRJANDUS	58
LISAD	61
LISA 1 – TURISMIVIIDAD ERINEVATES LINNADES	61

LISA 2 - JALAKÄIJATE TURISMIVIIDAPOSTIDE ASUKOHAD TARTUS.....	62
LISA 3 – LOETELU VIIDAPOSTIDEST JA VIITADEST	63
LISA 4 – JALAKÄIJATELE MÕELDUD OLEMASOLEVAD POSTID NING UUTE POSTIDE ASUKOHAD ...	67

SISSEJUHATUS

22. novembril 2006 aastal kinnitas Riigikogu Eesti riikliku turismiarendukava aastateks 2007 – 2013. Riikliku turismiarendukava eesmärk on esitada turismi kui majandusharu tasakaalustatud arengu strateegia aastateks 2007–2013, mis on suunatud turismisektori rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu kaudu majanduskasvu toetamisele Eestis. Käesolev arengukava võtab arvesse eelmisel perioodil seatud eesmärkide täitmist ning keskendub Eesti tugevustele ja kitsaskohtade lahendamisele, tagades Eesti turismimajanduse jätkusuutliku arengu läbi efektiivsuse, paindlikkuse ja kvaliteedi. (Eesti riiklik turismiarendukava 2007 – 2013 [online])

Et ülalnimetatud peamist eesmärki saavutada, viiakse tegevused ellu kolme alaeesmärgi kaudu.

- 1) Eesti on rahvusvahelistel sihtturgudel tuntud ja kodumaal hinnatud reisisiht.
- 2) Eesti turismitooted ja -teenused on kvaliteetsed, mitmekesised ning kooskõlas säästva arengu põhimõtetega.
- 3) Turismiinfo on ajakohane ja kergesti kättesaadav kõigile. (Ibid.)

Alaeesmärkide täitmiseks kasutatakse erinevaid meetmeid ning Eesti riiklikust turismiarendukavast aastateks 2007 – 2013 võibki lugeda, et alaeesmärgi punkt 3 meede 3.4. on viidasüsteemi täiustamine. Antud meetme tegevuste alla kuulub viitade olukorra väljaselgitamine ning viidakontseptsiooni väljatöötamine ja arendamine. (Ibid.)

Kuna ka Tartu linna turismi arengukavas aastateks 2008 – 2013 on sees klausel linna turismiinfrastruktuuri arendamiseks ning info- ja

suunaviitade parendamiseks, siis antud diplomitöö ongi samm selles suunas. (Tartu linna turismi arengukava 2008 – 2013 [online])

Diplomitöö eesmärgiks on kaardistada Tartus asuvad jalakäijatele mõeldud pruunipõhjalised turismiinfoviidapostide asukohad ja teostada viidaudit. Vastavalt autori enda tähelepanekutele, Tartu linna giididega tehtud intervjuude analüüsidele ja mujal maailmas olemasolevatele turismiviitade paigaldamise regulatsioonidele teha ettepanekuid ja anda soovitusi Tartu turismiviitade kontseptsiooni loomiseks.

Töö koosneb viiest suuremast osast. Esimeses peatükis antakse uurimusele vajalik teoreetiline raamistik. Teises osas kirjeldatakse antud uurimustöös kasutatud intervjuerimismeetodit ning selgitatakse valimi moodustamise põhimõtteid. Kolmandas peatükis nimetatakse turismiviitade ja viidapostide hetkeolukord Tartus autori tähelepanekute läbi. Töö neljandas osas tuuakse välja intervjuude analüüsimisel saadud seisukohad ja viimases osas sõnastatakse ettepanekud turismiviidakontseptsiooni jaoks ning soovituslikud rakendusvõimalused Tartu puhul.

Täna siiralt oma juhendajaid Aitel Käppa ja Lii Muru, kes olid väga suureks abiks töö valmimisel. Ühtlasi tänan ka oma intervjueeritavaid, kes olid nõus mind aitama ja oma aega uurimustöös osalemisse pühendama.

1. TÖÖ TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Käesoleva diplomitöö teoreetilises osas annab autor lühikese ülevaate turismi olemusest ja Tartu kohast Eesti turismiturul. Seejärel lahkab klienditeekonda turismimajanduses, mille üheks osaks on ka turismiinfrastruktuur ning peatüki viimases osas keskendub turismiviitadele.

1.1 Turism

Vastavalt Säästva Eesti Instituudi definitsioonile turism on paljudest komponentidest koosnev külastuselamus ning turismi kui majandusharu moodustavad ettevõtted, mis loovad külastajatele vaatamisväärsused, infrastruktuuri ning teenused. (Turism [online])

Ka *Ritchie/Crouch*'i mudeli puhul tuuakse välja, et hea turismiplaneerimine põhineb arusaamisel, mis on nendeks faktoriteks, mis aitavad tõsta sihtkoha konkurentsivõimet ja jätkusuutlikust. Antud mudelis on üsna tähtsal kohal toetavad tegevused, milles pööratakse suurt tähelepanu turismiteenuste/- teenuste juurdepääsu ja infrastruktuuri loomisele. (Goelden, Ritchie 2006: 436-437)

Turism täidab jätkuvalt olulist rolli Eesti üldises majandusarengus. Hinnanguliselt annab turism ligi 8% Eesti sisemajanduse koguproduktist ning sama suur osa kõigist hõivatutest saab tööd tänu turismile. (Eesti riiklik turismiarenduskava 2007 – 2013 [online])

Ka Tartule on turism oluline majandusharu, mis ühendab paljusid eluvaldkondi ja tugineb ajaloolis-kultuurilistele väärtustele ning Tartu

kesksele asukohale looduslikult kaunis Lõuna-Eestis. Kuigi lähtudes mobiilpostsioneerimise uuringu andmetest on Tartu ööbimiste arvu põhjal välituristide jaoks Eestis alles neljandal kohal, võib uuringutest järeldada, et aastal 2007 oli Tartu üks väheseid piirkondi Eestis, kus välituristide hulk kasvas (Eestis langes 2,8%, Tartus tõusis 5,6%). (Mobiilpositsioneerimise uuring (2008) [online])

1.2 Tartu koht turismiturul

Tartu turismi arengu oluliseks eduteguriks on efektiivselt toimivate tugistruktuuride olemasolu ja nende tõhus koostöö. Peamised turismisektori arengu kavandajad ja elluviijad Tartu linnas on Tartu linnavolikogu ja Tartu linnavalitsus. Tartu linnavalitsuses on turismi valdkond ühe abilinnapea vastutusalas. (Tartu linna turismi arengukava 2008 – 2013 [online])

Otseselt tegeleb turismiarendustegevuse kureerimisega 2006. aastal loodud Tartu linnavalitsuse Avalike Suhete Osakond, mille koosseisus on Maine- ja Turismiteenistus (MTT). Maine- ja Turismiteenistuse vastutusala ja peamised tegevused on maine ja turismi strateegiline juhtimine, brändi arendamine, linna maine- ja turismitrükiste koostamine, reklaamikampaaniate (nt suvekampaania „Tartus näeme”) ja maineürituste (Rahvusvahelised Hansapäevad, Mardilaat Helsingis) korraldamine. MTT tegevusvaldkond on ka turismistatistika kogumine, uuringute korraldamine ning andmete analüüsimine ning turismi arendusprojektide koordineerimine, välisprojektide kirjutamine. Samuti korraldab MTT suhtlust välisajakirjanikega, reklaamide ostu ja tutvustavate artiklite avaldamist sihtturgudel. (Ibid.)

1999. aasta 19. juulil asutatud Sihtasutuse Tartumaa Turism (SATT) põhieesmärk on Tartumaa turismialane turundus, piirkonna turismialaste toodete väljatöötamine ja turismiteenuseid pakkuvate firmade motiveerimine, osalemine turismimesseidel, turismialaste projektide

algatamine ja neis osalemine, turismiinfo kogumine, süstematiseerimine, levitamine. Turunduse valdkonnas on SATT korraldanud Tartu osalemise kõikidel sihtturgude peamistel turismimessidel. Külastajatelt tagasiside saamiseks korraldab SATT regulaarselt küllastajate uuringuid. Internetipõhise info paremaks edastamiseks valmis 2006. aastal uue kontseptsiooni ja kujundusega SATT kodulehekülg www.visittartu.com. Koostöös Maine- ja Turismiteenistusega valmib igal aastal mitmeid infotrükiseid, mida levitatakse nii messidel kui ka Välisministeeriumi kaudu Eesti välisesindustes. Osakondade töö tulemusena on turismiinfrastruktuuri arendamise valdkonnas arendatud ka viidasüsteemi. (Ibid.)

1.3. Klienditeekond turismimajanduses

Nii nagu sai alguses nimetatud, et turism on paljudest komponentidest koosnev külustuselamus, saab ka öelda, et turismitoode on terviklik külustuselamus, mis koosneb erinevatest toodetest ja teenustest, mida külastaja oma reisi ajal tarbib. Turismitoode tugineb füüsilistele, emotsionaalsetele ja elamuslikele elementidele ning viisile, kuidas neid külastajale pakutakse. Turismitoote kvaliteedi kujundab klienditeekonna terviklik kvaliteet. (Eesti riiklik turismiarenduskava 2007 – 2013 [online])

Klienditeekond teadupärast koosneb aga erinevatest etappidest, alates esmasest kokkupuutest tootega/ettevõttega (näiteks info hankimine) ning lõpetades järeltegevusega, nagu tagasiside hankimine või kliendi meelespidamine. Üheks tähtsamaiks etapiks on kliendile info edastamine ning toote/ettevõtte kättesaadavaks tegemine, seda läbi infosiltide ja viitade. (Klienditeeninduse ajaveeb [online])

Klient võib igas etapis kas lahkuda või jätkata teekonda. Selleks, et ta teekonda jätkaks, peab iga tõehetk olema positiivne. Samuti selleks, et klient oma positiivseid kogemusi ka teistele edastaks, kutsudes seega uusi kliente teekonnale just selle ettevõtte suunas. (Tooman 2007)

1.4. Viidastamise ajalugu

Charles Estienne, printija Lyonnist, keda võib ühtlasi pidada ka liiklusmärkide ja viitade loojaks, avalikustas 1552. aastal esimese kartograafilise juhise („Le guide des chemins de France“ ja „les Fleuves au Royaume de France“) andmaks väga täpseid minimaalseid märkmeid linnade ja teede kohta, nende kauguste kohta jne. Märkide ja signaalide loomulik areng jäi industriaalühiskonna kujunemise aega, mil raudtee- ja maanteetransport saavutas oma hiilgeaja. (UNWTO 2001:8)

Esimene Maailmasõda kiirendas veelgi teemärkide ülespanekut peamistele strateegilistele sõlmpunktidele. Massiturismi algusega ilmusid viidad ja sildid igale poole, niisamuti nagu teede klassifikatsioonid ja turismiasutused (*tourist facilities*). (Ibid.)

Üldine arvamus on see, et turismiatraktsioonidega (*tourist attractions*) käivad käsikäes peamiselt ainult turismimärgid ja sümbolid, kuid tegelikult on see palju enam kui ainult piktogrammide – samasse gruppi kuuluvad ka viidad, nooled ja viidapostid graafiliste sümbolitega või tekstidega (UNWTO 2001:1).

Siinkohal on õige aeg ka lahti seletada mõisted turismiatraktsioon (*tourist attraction*) ja turismiasutus (*tourist facilities*).

Tuginedes Maailma Turismiorganisatsiooni raamatule „Tourism Signs & Symbols“, võib turismiatraktsiooniks lugeda kohtasid või sündmuseid, mis pakuvad huvi inimestele nende vaba aja sisustamiseks, kas siis aktiivselt või passiivselt ning mis üldjuhul on erinev nende igapäevasest elukeskkonnast ja millega tavaliselt kaasneb vajadus majutuse, toidu ja teenuste järele. Turismiasutuseks loetakse aga lihtsalt rajatisi, hooneid, varustust, mida külastajad/turistid kasutavad oma reisi ajal. (UNWTO 2001)

North Yorkshire maakonna viitade paidaldamise määrustikust võib leida, et turismiatraktsiooniks loetakse püsivalt rajatud sihtkohta, mille esmaseks eesmärgiks on võimaldada avalikkuse juurdepääsu lõbustuse, huvi või harimise eesmärgil. Turismiatraktsioonide näideteks on toodud külastuskeskused, teemapargid, ajaloolised hooned, muuseumid, loomaaiad, pargid ja aiad, looduslikud atraktsioonid, spordikeskused, kontserdipaigad, teatrid ja kinod. Turismiasutus on aga alaliselt rajatud sihtkoht, mille primaarne eesmärk on pakkuda avalikkusele värskendust, majutust või rahulolu. Siinseteks näideteks on hotellid, külalistemajad, avalikud hooned, restoranid, karavanipargid, piknikualad ja turismiinfokeskused. (Signing Policy for Tourist Destinations in North Yorkshire [online])

Maailma Turismiorganisatsiooni raportist ja käsiraamatust „Tourism Signs & Symbols“ tuuakse välja seisukoht, et tänapäeval peaks turismiinfoviidad kuuluma turismipoliitika üheks osaks, rõhuasetusega just viidapostidele, et anda infot ning edutada kohalikku arengut. (UNWTO 2001:8-9)

Vastavalt Maailma Turismiorganisatsiooni uuringule turismi märkide ja sümbolite kohta (november 1997 – märts 1998) viidapostid, logod ja teede ning vaatamisväärsuste markeeringud erinevad palju nii riigiti kui ka piirkonniti. (UNWTO 2001:43)

Autoripoolse märkusena võib välja tuua, et nii see tõepoolest ka on. Näiteks Malta pealinnas Vallettas võib kohata tumesiniseid viidaposte, Mosta linnas aga pruuni – valge kujundusega suunaviita sinise – valge kujundusega viida taustal. Kreekas, Thessalonikis, tundub asi rohkem süstematiseeritud olema – muuseumid ja galeriid on viidatud pruunide siltidega, kuid ministeeriumid, lennujaamad, messikeskused jne on tähistatud tavaliste valgete suunavate infoviitadega.

Ka Eestis leidub palju erinevaid näiteid. Kui Tartus on kõik turismiviidad disainiga pruunil taustal valge tekst, siis Tallinna kesklinnas asuvad

viidad on tumerohelised, Kuressaares seevastu aga hoopiski ainult valged (vaata Lisa 1).

Lisaks värvidiferensile võib täheldada erinevust ka siltide mõõtmetes ja tegumoes, samuti postide konstruktsioonimaterialides.

Turismiinfosüsteemi strateegiast võib leida, et senimaani on Eestis liiklust reguleerivate viitade paigaldamist korraldatud läbi Maanteeameti. Turismiobjektide viitamine väljaspool Maanteeameti regulatsiooni ja nende asukohtade tähistamine on üheselt reguleerimata, sest puudub riiki tervikuna kattev süsteem turismiobjektide viitamisel ja tähistamisel. Sellest tulebki välja põhjus, miks Eestis turismiviidad on erisugused. (Turismiinfosüsteemi strateegia 2007 – 2010 [online])

Samuti Euroopas ega ka mujal maailmas ei eksisteeri kindlat süsteemi. On olemas küll Viini konventsiooniga 1968.aastal kinnitatud standard teemärkide ja signaalide kohta (Eesti on samuti antud konventsiooniga liitunud) ning 1971. aastal vastu võetud lisa toetamaks märkide ning suunavate viitade kasutamist turismi eesmärgil, kus on välja toodud põhilisemad soovitused, kuidas ning mis alustel paigaldada turismiinfosilte, kuid antud dokumendil on hetkel ainult nõuandev ja tähelepanu juhtiv funktsioon. (UNWTO 2001)

Et saaks üldse ühtset turismiinfoviitade süsteemi luua, on kõigepealt vaja selgeks teha, mida turismiviida mõiste all mõeldakse ning kuidas seda defineeritakse.

1.5. Turismiviida mõiste

Lõuna-Aafrika Limpopo provintsi turismiinfoviitade poliisist võib lugeda, miks turismiviidad on vajalikud.

„Viitamine on võimas olemasolev viis andmaks inimestele teada, mis tüüpi turismitooteid nad võivad leida antud kohast. See annab kliendile parema ettekujutuse, mis on kättesaadav neile.“ (Tourism Signage [online])

Turismiinfosüsteemi strateegias on turismiviita defineeritud kui infoviita, mis lihtsustab küllastajate liikumist sihtkohas ning edastab informatsiooni turismiobjektide kohta. (Turismiinfosüsteemi strateegia 2007 – 2010 [online])

Viitade paigaldamist reguleerib teede- ja sideministri poolt välja antud määrus „Teetähistussüsteem ja selle rakendamise kord“. Kehtiva määruse kohaselt reguleerivad ja suunavad küllastajate liikumist alljärgnevad viidatüübid:

- suunaviit;
- turismiobjekti tähis;
- kergliikluse suunaviit;
- teeninduskohamärk;
- kohanimetähis.

Turismiviitadena vaadeldakse ka:

- kohasuunaviita;
- kohatähistusviita;
- jalgtee suunaviita;
- infotahvliit.

Suurbritannia Monmouthshire maakonna turismipoliitika seletab, et turismiviitade paigaldamise eesmärk ei ole reklaamimine, vaid küllastajate aitamine väljaspool kohalikku piirkonda leidmaks asutusi kergelt ja turvaliselt ning et turismimärgid peaks pigem toetama olemasolevaid suunaviitasid, kui kopeerima neid. (Monmouthshire Brown & White Tourism Signs Guidance Notes [online])

Põhja-Iirimaa turismiviitade paigaldamise määrustik defineerib turismiviita kui valge tekstiga pruunil taustal olevat märki (*white-on-brown tourist sign*), mis kuulub suunaviitade perekonda. Turismiviida peamine eesmärk on juhtida külastajat tema soovitud sihtkohta, kasutades selleks kõige sobivamat teed, eriti seal, kus sihtkohta on keeruline leida. Nagu ka kõigi teiste suunaviitade, nii ka turismiviida mõte on ohutu ja tõhus navigatsioon täiendamaks, mitte asendamaks, eelnevalt planeeritud teekonda, kogutud informatsiooni, kaarte ja teede atlaseid. (Tourist Signing in Northern Ireland [online])

2. MEETOD JA VALIM

Käesoleva diplomitöö eesmärgiks on välja selgitada, milline on turismiinfoviitade olukord Tartus ning teha ettepanekuid viidasüsteemi uuendamiseks. Selle teostamiseks on kasutatud erinevaid uurimis-meetodeid, mis hiljem on üksteisega kombineeritud, et saada efektiivne ning objektiivne tulemus.

2.1. Kaardistamine

Kuna linnavalitsuse erinevate osakondadega suheldes selgus, et omal ajal paigaldatud viidapostide ja infoviitade kohta puudub igasugune andmestik, siis kõige paremaks lahenduseks hetkeolukorrast ülevaate saamiseks oli kaardistamise kasutamine. Selleks kasutas uurimustöö autor Tartu linna kaarti ning fotoaparaati.

Esiialgu kõik linnas olevad pruunipõhjalised turismiviidad kanti tavalisele paberkaardile, juurde loetelu postil olevatest viitadest ning, kus vaja, ka kommentaarid antud posti kohta. Samuti sai kõigist viidapostidest tehtud fotod. Seejärel toimus paberkaardi ülekandmine internetipõhisele kaardile. Selleks kasutati internetis vabavarana saadaolevat kaardi-koostamise programmi „Zeemaps“ (antud programm kasutab *Google Map*'i-põhjalist olemasolevat kaarti). Internetipõhisele kaardile kanti kõik linnas asuvate jalakäijatele mõeldud viidapostide asukohad, lisati juurde loetelu postil olevatest viitavatest siltidest ning üks illustratiivne foto.

Tehtud kaart läheb kasutusse Tartu Linnavalitsuse Avalike Suhete Osakonna Maine- ja Turismiteenistusse, kus tulevikus toimub kaardi

värskendamine vastavalt viitade ja viidapostide uuendamisele. Diplomitöö autori poolt koostatud interaktiivset kaarti turismiinfoviidapostide asukohtadest Tartu linnas, saab näha aadressil: <http://www.zeemaps.com/pub?group=129917>.

Selleks, et üles leida kõigi linnas eksisteerivate pruunipõhjaliste turismiviitade asukohad, kasutas diplomitöö läbiviija nii oma kogemust linnas liikumisel ja viitade märkamisel kui ka turistidele tasuta jagatavat brošüüri „Jalutuskäik Kesklinnas“, kus on välja toodud 40 vaatamisväärsust kesklinnas ning soovituslik marsruut nende juurde jõudmiseks. Antud trükis leidis kasutust seepärast, et töö koostaja arvates võiks turismiinfoviidad asuda just turistide poolt enim läbitavates kohtades ja neile soovitatud liikumisteel.

2.1. Intervjuud

Teise uurimise meetodina kasutati diplomitöö koostamisel süvaintervjuusid, täpsemalt semistruktueeritud informandi-intervjuusid. Valik osutus semistruktueeritud intervjuu kasuks sellepärast, et antud intervjuu on piisavalt paindlik, kuid samas võimaldab ka süstemaatilist analüüsi, sest võtmeküsimused on iga vastaja puhul samad, kuigi teemaarendused eri respondentide puhul võivad olla erinevad, millest tulenevalt ei pruugi olla võimalik intervjuusid üks-ühele võrrelda. (Vihalemm 2008)

Semistruktueeritud intervjuu võimaldas ühest küljest kinni pidada intervjuu kavast ja planeeritud küsimustest. Teisalt lubas see meetod intervjuerijal end ümber kohandada (nt muuta küsimuste järjekorda) vastavalt sellele, mis suunas vestlus kulgema hakkas ja mõne huvitavama probleemi esilekerkimisel sai seda teemat edasi arendada.

Samuti üheks põhjuseks, miks uuritavaid intervjuusid ei saa võib-olla sõna-sõnalt võrrelda on see, et informandi-intervjuu puhul on tegemist

vastajaga, kes peegeldab isiklike kogemusi ja hoiakuid uuritava teema suhtes. (Vihalemm 2008)

Antud juhul on see hea just sellepärast, et saada teada, millised on inimeste enda kogemused turismiviidapostidega ning mis võiks nende arvates teistmoodi olla. Niimoodi erinevaid arvamusi analüüsid ja arvesse võttes saabki teha üldise ja ülevaatliku soovitusmuudatusteks, kus vaja.

Intervjuudes kasutati peamiselt kirjeldavaid, kuid ka arvamuste, hoiakute, väärtuste, tõlgenduste keskseid küsimusi. (Vihalemm 2008)

Põhilisemad teemad, millele üritati intervjuusid läbi viies vastuseid saada olid:

- millisena paistab Tartus olevate turismiviitade olukord üldiselt, kõrvaltvaatajale;
- kas praegused viidapostide asukohad õigustavad end;
- mis peaks olema üldse viidatud;
- kas viidasüsteemi tuleks lisada ka toitlustus- ja majutusasutused.

Kõik intervjuud lindistati. Pärast seda toimus andmete kodeerimine ehk interpreteerimine, milleks kasutati vertikaalanalüüsi ehk *cross-case meetodit* – vaadeldi teatud teemat läbi kõigi vastajate hinnangute, kõrvutades neid ja otsides neis ühisjooni ja erinevusi. (Vihalemm 2008)

2.3. Valim

Selleks, et ettepanekud olemasoleva viidasüsteemi täiustamiseks ning parendamiseks ei oleks ainult subjektiivsed diplomitöö autori omad, sai analüüsi kaasatud ka Tartu linnas ekskursioone tegevad giidid. Otsus intervjuud läbi viia giididega tuli sellest, et giidid on lisaks turistidele endile ühed enim linnas ringiliikuvad inimesed, kes oma töö tõttu oskavad kõige paremini välja tuua hetkel eksisteeriva viidasüsteemi

valukohad. Kuna nemad liiguvad ringi koos turistidega, saavad reisijuhid just kõige adekvaatsemat infot anda selle kohta, mis pakub turistidele huvi, mida soovitakse Tartus näha ja külastada ning mille kohta küsimusi esitatakse või mille leidmine tekitab raskusi.

Intervjueerimiseks valiti giidid välja keelegruppide kaudu. Kuigi kõik intervjuud viidi läbi eesti keeles, siis tegemist on giididega, kes suudavad läbi viia ekskursioone erinevates keeltes: inglise, saksa, vene, rootsi, hispaania jne. Kuna erinevatest maadest pärit turistid on erineva tausta ja huvidega ning ekskursioonid ei ole alati üks-üheselt samad, siis ongi eesmärgiks saada võimalikult mitmekülgsed tulemused, et välja selgitada, millest peamiselt huvitatakse ning rajada viidasüsteem, mis piisavalt paljude turistide/küllastajate huvisid ja vajadusi rahuldaks.

Intervjuud toimusid järgnevate giididega:

- Elina Aro – erialalt ajaloolane. Atesteeritud meistergiid aastateks 2003 – 2012. Ekskursioonid inglise, rootsi ja soome keeles.
- Kalli Kukk – erialalt eesti filoloog, giid-tõlk ja reisikorraldaja. Atesteeritud aastateks 2002 – 2011. Ekskursioonid eesti ja soome keeles.
- Kristina Mullamaa – erialalt Phd filoloog. Atesteeritud aastateks 1998 – 2011. Ekskursioonid eesti, inglise ja rootsi keeles.
- Märt Männik – erialalt filoloog ja reisiettevõtja. Atesteeritud aastateks 2004 – 2010. Ekskursioonid eesti, hispaania või saksa keeles.
- Toomas Jüriado – erialalt keemik ja ajakirja Eestimaa Loodus ajakirjanik. Atesteeritud aastateks 2001 – 2010. Ekskursioonid eesti või vene keeles.

- Triinu Akkermann – erialalt turismiettevõtja. Atesteeritud aastateks 2009 – 2012. Ekskursioonid ainult eesti keeles.

Kõik intervjuud viidi läbi individuaalselt ning nende keskmine kestus oli pool tundi kuni 45 minutit.

3. TURISMIVIITADE JA VIIDAPOSTIDE HETKEOLUKORD TARTUS

3.1 Üldinfo

1999. aasta jaanuarikuu Tartu Postimehest võib lugeda, et esimest korda paigaldati Tartusse pruunipõhjalised nn. turismiviidapostid just sel ajal. Tol korral pandi üles 107 viita 16 erinevasse kohta. (Kesklinnas aitavad turiste infoviidad [online])

Tänase päeva seisuga võib öelda, et kümne aasta jooksul on viidaposte täiendatud ning uusi silte juurde paigaldatud, nii nagu seda mainiti ka Tartu turismiarenduskavas aastateks 2008 – 2013.

Kuna turismiviitade rajamisega hakati pihta aastatel, mil ei eksisteerinud veel ei Maine- ja Turismiteenistust ega ka SA Tartumaa Turism, võib öelda, et postide ja viitade paigaldamine käis üsna suvaliselt. Otseselt keegi ei olnud asja eest vastutav ning uute osakondade loomisega, kolimistega ja ümberkorraldustega on paljud paberid kaotsi läinud. Nii pole ka praegu täielikku ülevaadet hetkel linnas toimuvast. Teada on, et uute muuseumite, monumentide ja huviasutuste rajamisega on pisteliselt lisatud ka uusi silte, kuid korralik andmebaas puudub.

Selleks, et pakkuda linna külastavale turistile veelgi mugavamamat ja meeldivamat reisikogemust, on vaja külastaja elu lihtsaks teha ning kõik, mis võiks turistile huvi pakkuda ja oleks vajalik, nähtavaks ja kättesaadavaks muuta.

Pärast põhjalikku jalutuskäiku Tartu linnas ning kõigi olemasolevate viidapostide markeerimist ja kaardistamist selgub, et praegu on Tartu linnas 23 jalakäijate abistamiseks mõeldud turismiviidaposti (vaata Lisa 2).

Peamiselt on viitadega kaetud kesklinna piirkond: see tähendab Raekoja plats, Emajõe kesklinnapoolne kallas, Jaani kiriku kvartal, Tartu uue ja vana kaubamaja regioon, Ülikooli ja Vanemuise tänav ning osaliselt ka Toomemäe ala. Kõige kaugemad kohad, kus leidub viidaposte on Jakobi mäel Tähtvere pargis ning Pepleri tänaval Ekraani kino ja Stalinismiohvrite mälestusmärgi lähistel.

Viitade loendamisel tuli kokku 182 turismiinfosilti. Kõigil viitadel, välja arvatud kahel viidapostil, mis ise asusid Raekoja platsis, oli ära märgitud Raekoja platsi asukoht ning sealne infopunkt. Diplomitöö autor leiab, et see on täiesti loomulik, kuna turismiinfokeskusest saabki kõige kiiremini ja tõhusamalt soovitud info ja abi kätte. Teiste äramärgitud kohtade hulka kuulusid peaaegu kõik Tartu linnas olevad muuseumid, monumendid, kirikud. Samuti üldkasutatavad, kuid siiski ajaloolise ja kultuurilise taustaga hooned nagu Tartu Ülikooli peahoone ja Vanemuise teatrimajad. Viitade hulgas võis tähele panna ka avalikõiguslike hoonete markeerimist nagu bussijaam, postkontor, raamatukogud, turud, avalik üldkasutatav tualett jne. Viitade täielikku loetelu saab näha antud diplomitöö Lisast 3.

Kuigi tundub, et kõik põhilisemad kohad oleks nagu viidatud, siis tegelikult tuleb tunnistada, et enamasti on vaatamisväärsusi ning nimetatud asutusi märgitud ainult ühel või kahel korral. Erandid võib tuua Tartu Ülikooli peahoone ja Vanemuise teatri näol, kummalgi vastavalt üheksa ja kaheksa viidet. Kuuel korral olid ära märgitud Sadamateater, Toomemägi ja Tartu mänguasjamuuseum.

Positiivse poolena võib välja tuua, et õnneks on Tartu piisavalt väike linn ning suurem osa tähelepanu köitvatest mälestusmärkidest, asutustest ja

hoonetest on kompaktselt koos, millest tulenevalt ühe – kahe viidaga suurema läbikäidavusega tänaval viitamine on isegi piisav. Samas peab aga mainima, et just sellise suvaliselt viitade paigaldamise tulemusel on kahesilma vahele jäetud nii Tähtveres asuv A le Coq'i Õllemuuseum kui Toomemäel olev Vana Anatoomikum. Ainult ühel korral on mainitud ka Tartu Ülikooli Ajaloomuuseumit ning samas kõrval olevaid Toomkiriku varemeid. Muuhulgas Toomkiriku juures on olemas ka vaateplaatvorm, kust avaneb suurepärase vaade kogu linnale.

Tartut tuntakse kui kultuurilinna ning lisaks mitmesugustele erinevatele muuseumitele ka rikkalikku kuntsipärandit omava linnana tänu kümnetele skulptuuridele ja monumentidele ning kunstigaleriidele. Monumentidest peaaegu kõik olid vähemalt üks kord viidatud, kuigi hetkel uuemad skulptuurid on tähelepanuta ja märgistusetu. Märkimist vääriks aga fakt, et on viidatud omaaegsete Tartu Ülikooli teadlaste kujud, mille kohta valdaval enamikul ehk isegi teadmine puudub, aga Emajõe kaldal oleva Eesti rahvuseepose kangelase Kalevipoja kuju on täielikult märkimata. Ka linnas asuvatest kunstigaleriidest on välja toodud ainult mõned üksikud.

Kui veelkord mainimisele võtta üldise tähtsusega hooned nagu bussijaam, turuhall, postkontor või raamatukogud, siis tuleb tunnistada, et nende viitamisel on tublit tööd tehtud. Loomulikult turismiviitade paigaldamisega on ennekõike mõeldud välisküllastajate peale, kuid samas on viitade funktsioon aidata ka linnaelanikke ning Tartu kui tuntud tudengilinnana, mis pakub igal sügisel uutele tudengitele elupaika, rõõmustab antud viitadega kindlasti uute elanike meeli. Huvitava tähelepanekuna võib ära mainida, et viidatud on isegi sellised asutused nagu Soome Instituut, Tartu Keskkonnaharidusekeskus ja Ajalooarhiiv.

Taaskord tuleb aga tunnistada, et on ka puudujäämisi. Nimelt Tartu rongijaama peale ei leidu linnas ainsatki märki ning ka rongijaamast kesklinna suunas pole ühtegi viidet. Kuigi vaksalihoonet alles ehitatakse ning rongiliiklus ei ole eriti tihe, oma tähtsus linna transpordisõlmena sel

ometi on. Inimesel, kes saabub rongiga Tallinnast Tartusse on äärmiselt keeruline leida suunda, kuhu edasi minna.

Tartus on ka üsna mitmeid kirikuid, millest tänase päeva seisuga on viitadega märgistatud viis: Tartu Uspenski Katedraal, Tartu Jaani kirik, Tartu Pauluse kirik, Tartu Peetri kirik ning Tartu Püha Jüri kirik. Religiooniasutuste puhul tekib aga alati küsimus, kas ja kui suurel määral peaks neid linnapildis turistide jaoks nähtavaks muutma.

Jaani kiriku puhul tundub, et viidastamine on õigustatud, kuna lisaks oma õigupärasele funktsioonile, on Tartu Jaani kirikul kanda ka üsna suur turismiatraktsiooni roll, seda tänu arvukatele kontsertidele, mida kirikus peetakse, 5 päeva nädalas avatud vaateplatvormile, kust avaneb vaade tervele Tartu ajaloolisele vanalinnale, kiriku enda gootipärasele arhidektuurile ja nii Eestis kui ka terves Euroopas unikaalset tähendust omavatele terrakotaskulptuuridele.

Kindlasti tuleks üle vaadata aga nii teiste kirikute kui ka ülejäänud viidatud kohtade viidad ja rõhuastetus suunavatele siltidele. Tundub natukene imelik, et rohkem on viidatud Tartu Pauluse kirikut kui Eesti Rahva Muuseumi (Pepleri tn näitusemaja), eriti veel, kui antud kirik asub südalinna väljas ning omab praktiliselt ainult religiooniasutuse ja arhidektuurimälestise väärtust.

3.2. Tehniline info

Kui vaadata Tartu linnas olevate turismiviitade ja viidapostide konstruktsioonilist poolt, siis võib öelda, et olukord selles vallas on hea. Olemasolevad postid ja nende küljes asuvad sildid on korralikud, ilma nähtavate korrosiooni- ja sodimisjälgedeta, välja arvatud Vana Kaubamaja ja Hansakeskusevaheline viidapost, kus Ülikooli raamatukogu viitaval sildil on valge kleeps keset viita. Võrdlusena võib tuua, et nii mõnigi Kuressaares olev viidapost on määrdunud ning kaetud

roostega ja Thessalonikis olevad viidapostid olid kohati loetamatud tänu vandalismile. (vaata Lisa 1)

Oma osa annab Tartu linnas olevate viidapostide ehituslikule õigsusele see, et nii nagu „Turismiinfosüsteemi strateegias 2007 – 2010“ on kirjas, et liiklust reguleerivate viitade paigaldamine on korraldatud teede- ja sideministri poolt välja antud määruse „Teetähistussüsteem ja selle rakendamise kord“ alusel, nii on järgitud siltide panemisel ka Eestis kehtivat liiklusmärkide standartit EVS 613:2001 „Liiklusmärgid ja nende kasutamine“. (Eesti Standardikeskus 2001)

Just nimelt selles reglemendis on välja toodud, mis materialist peavad olema valmistatud märkide postid ja kinnitamistarvikud, missugune peab olema silte kattev valgustpeegeldav kile, kuidas peavad väljalõigatud olema tähed, numbrid, sümbolid jne. (Töökirjelduste infosüsteem [online])

Senimaani on Tartu linn viitade disainil kinni pidanud Maailma Turismiorganisatsiooni ja Viini konventsiooniga kehtestatud standardis teemärkidele ja signaalidele antud ühele peamisest soovitusel: „Eristada selgelt turismiviidad teistest viitadest või teemärgistustest, tehes nad ruudu-, ristküliku- või noolekujulisena ja värvides nad, kus võimalik, pruuni, valget või mõlemat värvi ning kinnitada, et turismiviitasid kasutatakse alati selliselt nagu Viini konventsioon neid käsitleb.“ (UNWTO 2001:55)

Ülalmainitud konventsioonis oli välja toodud teinegi soovitus: „Niipea kui võimalik, asendada nimetused turismiviitadel sümbolite või piktogrammide vastu ja kindlaks teha, et kasutatud sümbolid on kergesti arusaadavad kasutajatele ja, nii palju kui võimalik, identsed erinevates riikides.“ (Ibid.)

Antud punkti ei täideta Tartus küll 100%-liselt, kuid ometi lisaks tekstilistele viitadele, on olemas osad tingmärgid. Näiteks kui oli viidatud

Raekoja platsi, siis alati oli juures infopunkti märk ehk roheline „i“ täht. Samuti Tartu Ülikooli kunstmuuseumile/kartserile viidates on lisaks tekstile Tartu ülikooli logo näha.

Tuues näited veel teistest linnadest, siis ka Tallinna vanalinnas kasutusel olevatel tumerohelistel viidapostidel on ainult tekstilised viited, kuid vastupidiselt Tartule ja Tallinnale, Kuressaares olevatel turismiinfoviitadel on olemas nii tekst kui ka logod/tingmärgid.

Kui veel välja tuua tähelepanekuid Tartu linnas olevate viidapostide kujundusliku poole pealt, siis huvitav ongi see, et muidu on kõigil viitadel ainult tekst, kuid Tartu Ülikooli kunstmuuseumil/kartseril on olemas ka sümbol. Tegelikult selle viida erisuseks võib pidada seda, et antud muuseum asub Tartu Ülikooli peahoone keldrikorrusel ning ülikooli enda juures mingisugust täpsemat viidet pole, et muuseumi üles leida ja seepärast niiviisi ülikooli logo lisades üritataksegi ehk teada anda, et muuseum on hoone sees. Samas, siis võiks ka Tartu Jaani kiriku ja Toomkiriku viitadele juurde lisada tingmärgi, et antud kohtades asub vaateplatvorm, sest praegusel juhul saab külastaja sellest teada siis, kui ta on kohale jõudnud ja ise avastab.

Teise märkusena võib välja tuua, et mitte kõik linnas olevad viidad ei ole ühesugused. Näiteks osadel viitadel on kirjas „Tartu mänguasjamuuseum“, teistel ainult „Mänguasjamuuseum“. Tõenäoliselt selline kirjapildiline erinevus on tekkinud sellest, et osad viidad on hiljem juurde tehtud ja paigaldatud (sest mänguasjamuuseum vahetas oma asukohta) ning mitteomamata ülevaadet varasematest siltidest.

Rääkides viitadel olevatest kirjadest veel, siis Eesti Kunstiakadeemia disainiõppejõu artiklist Äripäevale võib leida kriitikat Tallinnas olevate turismiviitade suunal. Kristjan Mändmaa toob välja, et sealsetel siltidel kasutatav kirjastiil ei ole kasutajasõbralik ning on mõeldud ainult paberilt lugemiseks. Vaadates Tartus olevaid turismiviite, on esmapilgul raske täpselt öelda, mis fonti on kasutatud, kuid tundub, et olemasolev stiil on

väga tihedalt seotud ning sarnane olemasolevatele soovitatavatele liiklusmärkide viidafontidele. (Jooksvat kriitikat kontekstitaju asjus [online])

4. INTERVJUUDE ANALÜÜS JA VÄLJAVÕTTED SEISUKOHTADEST

4.1. Turismiviitade olukord üldiselt

Küsimuse peale, kuidas paistab turismiinfoviitade olukord kõrvaltvaatajale, kes ise suure tõenäosusega neid igapäevaselt küll ei kasuta, kuid oma töö tõttu liiguvad palju linnas ringi ning tajuvad linnaruumi tervikuna, vastasid kõik giidid ühest suust, et praegused pruunid turismiviidad tunduvad üsna head ning viimasel ajal olla neid tublisti ka juurde tekkinud. Plussina toodi välja, et olemasolevad sildid on ka kahekeelsed.

Kristina Mullamaa tõstis esile, et võrreldes teiste maadega, näiteks Itaaliaga või Inglismaaga, on Tartus olevad viidad väga õiged ja arukad:

„Näiteks Itaalias, Pisas, olid märgitud hotellid, aga mitte vaatamisväärsused. /.../ Kui võrrelda Inglismaaga, siis seal oli üldse niimoodi, et nad juhatasid sind ja mingil hetkel jäi see juhatamine ära, et siis enam ei teadnud, kuhu minna. Nad andsid nagu üldise suuna. Siis meie omad annavad päris kuni kuni asukohani välja.“

Elina Aro lisas veel, et turismiviidad sobivad ideaalselt linna õhkkonda:

„Need on visuaalselt väga ilusad. Sobivad linnapilti. Seda pruuni ja valget värvi, mis on, absoluutselt ei tohiks muuta.“

Toomas Jüriado tõi lisaks kakskeelsusele veel positiivse aspektina välja, et kui objekt asub ümber nurga, siis oli ka viidal see noolega ära tähistatud:

„/.../ Pauluse kiriku puhul seal oli küll hästi selline nagu kõver nool, et nurga taha läheb, et see oli muidugi hästi.“

Triinu Akkermann leidis, et viitade üldmulje on hea, kuid neid tuleks värskendada. Ka Elina Aro ja Kalli Kukk olid seda meelt, et tuleks mõelda ega üksikutes kohtades suunavaid silte liiga palju ei ole.

„Üks rühm, väga sümpaatne rühm, need hakkasid lausa naerma, sellepärast, et neid viite oli väga palju. Et kui tahetakse niisugust humoorikat efekti...et ahhaa-efekti, et mis meil kõik leidub ja mida meil on, siis ta oma otstarbe täidab, aga kui ta peaks olema informatiivne, see tulp, et siis tuleks natukene mõelda.“ (Kalli Kukk)

Elina Aro tõi väga tabavalt välja, et viidad on just olulised neile, kes ise liiguvad ning seetõttu peaks silte panema ka kesklinna äärealadele, et julgustada inimesi laiemalt linnas ringi käima:

„Teate, kui palju on neid inimesi, kes...kes Raatuse tänaval seal suvehotellis ööbivad.“

Ka Märt Männik mainis, et kindlasti tuleks üle vaadata kesklinnast väljaspool olevad kohad: Eesti Rahva Muuseum, Laulupeomuseum, Lodjakoda jt.

Kristina Mullamaa mainis samuti, et Toomemäe lõppevad kõik sildid, kuidagi väga järsku ära:

„/.../ Ometi praegu on veel Eesti Rahva Muuseum Kuperjanovi tänaval. Näituse tänaval, kus asub Keelekeskus, käib väga palju

välistudengeid...et siin kaob kõik ära. Toome tagune on täiesti puutumata. „

Samas, Toomas Jüriado tõi välja, et viidad töötavad peamiselt ikkagi koos linnakaardiga ning viidata tuleks tähtsamaid, pigem ümbruskonnas olevaid, kohti või siis panna viit sinna, kus suund on üheselt mõistetav.

„Sellised kauged viitamised kohati on küll täiesti mõttetus. Infopunkt võiks küll kaugelt viidatud olla, või kesklinna, aga mingisugust ühte majakest pole mõtet. Selles suhtes tasuks täiesti kriitiliselt üle vaadata, kas viitamisel on ikka väga mõtet.“ (Toomas Jüriado)

See-eest Märt Männik rõhutas, et viitasid tuleks panna just erinevate suundade pealt, mitte ainult ühest-kahest põhilisemast kohast, kuna turist võib tulla igalt poolt:

„Vaata, see ongi see, et minu arvates tihtipeale sildid, eriti just maapiirkondades, on sildid tihtipeale teatud suuna pealt, sest eeldatatakse, et grupid tulevad vot sealt. Aga minu meelest turist on nagu siuke loom, kes võib tulla ükskõik kust suuna pealt...et see on nagu kõige suurem viga kui üldse midagi tehakse, minu arvates, halvasti, on just see, et sildid on teatud suuna pealt. Kõik ei lähe Laulupeemuuseumisse Narva mnt. kaudu, kõik ei lähe nagu...noh nagu standardset teed mööda sinna. See on kõige suurem nõrkus, et võib-olla nagu üle vaadata, et Tartu linnas, et kontrollida üle nagu, kas ikka on iga suuna pealt olemas....et mõelda nagu loomingulisemalt.“

Jätkates Märt Männiku mõtteavaldust lisas Elina Aro, et võib-olla tasuks teha suvel turistide seas uuring välja selgitamiseks, kus turistid liiguvad ja milliseid teid/marsruute kasutavad. Selleks võiks näiteks osadele turistidele (erinevatest hotellidest) külge panna või kaasa anda väiksed seadmed, mis registreeriks ära nende teekonna Tartus viibimise ajal.

Teise võimalusena selleks, et viitadest oleks kergem ja üheseltmõistetavam aru saada, käis Toomas Jüriado välja mõtte viitadel kauguste välja toomise kohta:

„Võib-olla oleks hea lahterdada kui kaugel üks või teine asi on. Inimene võib-olla ei tule selle peale üldse, et need samad KGB-kongid on teisel pool teed üldse...ta võib-olla ruttab tont teab neid otsima kuhugi ja teistpidi jälle, kui seda „i“ –punkti näitab, siis ta arvab, et see on ka kuskil seal samas lähedal, kuid seal selle koha pealt (Riia – Pepleri nurk – toim.) „i“ –punkti minna ei ole sugugi niisama lihtne“.

Samuti Kalli Kukk mainis, et kohati on viidad väga petvad. Inimesele võib jääda mulje, et objekt on seal samas lähedal ümber nurga, kuid tegelikult see pole nii. Nii Triinu Akkermann, Kristina Mullamaa kui Elina Aro olid seda meelt, et viitadel peaks üldjuhul objektide kaugused olema märgitud, kuid Elina tegi ettepaneku teha seda kujul, mis mägedes kasutuses on ehk siis mitte meetrites, vaid ajaliselt.

„Lääne inimene hindab aega!“ (Elina Aro)

Sama kinnitas giid Toomas Jüriado: *„Ma ei tea siis täpselt, mis kujul, aga see kauguse märkimine oleks igal juhul oluline.“*

Peaaegu üheselt kinnitati, et viitadest lihtsamalt arusaamiseks ning nendega mugavamaks opereerimiseks, tasuks nimetustele juurde lisada ka sümbolid.

„See võtaks tõlkimisprobleemi ära, sest sakslased vinguvad näiteks kogu aeg, miks saksa keeles ühtegi silti pole. See piltkiri oleks neutraalne. See oleks kindlasti vajalik.“ (Märt Männik)

„Sümbolitega oleks märksa lihtsam opereerida. Kui muidu inimene ei saa ju eesti keelest aru, kui ta Hiinast või Jaapanist ja ka inglise keelest ei saa kõik aru. Et sümbol õigustab end.“ (Kalli Kukk)

Elina Aro tõi välja, et eelmisel aastal oli tal gruppe 32 erinevast rahvusest ning üha rohkem liigub inimesi, kes ei räägi inglise keelt. Hetkel küll näiteks Hiina ja Jaapani turistid väisavad Tartut ainult läbisõidul, kuid tähtis ongi saada nad peatuma ning sellisel juhul märkide lisamine viitadele ja infosiltidele oleks väga vajalik.

Triinu Akkermann lisas omalt poolt veel, et piktogrammide on küll head, kuid nende puhul peab vaatama, kas nad olemasolevatele viitadele üldse ära mahuvad ning et üldpilt liiga kirjuks ei muutu.

Ainult Kristina Mullamaa ei leidnud piktogrammide lisamisel otsest vajadust. Nii nagu Triinu Akkermannigi, kartis ka tema, et sümbolite lisamine võib asja liiga keeruliseks ja kirjuks muuta.

Lisaks pruunipõhjalistele turismiviitadele leidsid giidide poolt tunnustamist ka linnas tähtsamate vaatamisväärsuste juures metallalustel olevad nii inglise kui eesti keeles infotahvlid. Kalli Kukk märkis ära, et need infotahvlid on väga soliidsed ja ilusasti kujundatud ning on ühtlasi abiks ka giidile endale. Kristina Mullamaa lisas, et osadesse kohtadesse võiks hõbedasi metalltahvleid isegi juurde lisada, kuna infot on küll, mida kajastada.

4.2. Mis peaks olema viidatud?

Praktiliselt kõik intervjuueeritavad leidsid, et parem oleks orienteeruda, kui suunavaid silte oleks vähem, kuid nad oleksid konkreetsemad ning paigaldatud niiviisi, et neist ka reaalselt abi on. Nii nagu Märt Männik, nii ka Triinu Akkermann tõi välja, et pigem tasuks viidata tähtsamaid ja suuremaid objekte, vastasel juhul läheks üldpilt liiga kirjuks.

„Pigem rõhuda neid objekte, mis on turistile tuntumad ja mis võiks teda huvitada siin.“ (Triinu Akkermann)

Seevastu Elina Aro mainis, et inimesed on niivõrd laialdaste huvidega, et väga rakse on konkreetselt vahet sisse teha, mis on huvitav, mis mitte. Näiteks tõi Elina Aro välja, et muuseumid on ühed sellised asutused, mis peaks kindlasti kõik olema linnapildis esile toodud, olgu ta nii väike kui tahes.

„Muuseumid tuleb hinnata samaväärselt kõiki! Nad on seda väärt.“ (Elina Aro)

Ka Kristina Mullamaa ühines arvamusega, et kui ressursid võimaldavad, siis tuleks kõik muuseumid välja tuua ja viidastada.

Kui muuseumite puhul langes giidide arvamused kaheks, sest Tartus on üsna palju ka selliseid muuseumid, mis on mõeldud väga kitsale ringkonnale või pigem kasutusel õppemuuseumina (näiteks Kirjandusmuuseum, Geoloogiamuuseum jt.), siis galeriide sildistamise osas oli kõigi arvamused ühine – pigem mitte viidastada, kuigi Kristina Mullamaa tõi välja, et tegelikult tuleks Eesti kunsti rohkem *promoda*.

Üldjuhul kunsti- ja keraamikagaleriide puhul on tegemist väikeste eratevõtetega ning iga väikse „poe“ väljatoomine muudaks viitade rea pikaks, lõpuks ei leia enam olulist ülesse. Triinu Akkermann mainis, et senimaani peaks galeriide puhul olema kasutusel ostetud märgid ning tema arust võiks sama süsteemiga jätkata – kes soovib, see ise ostab viida.

Linnas olevate turismiinfosiltide hulgas võis lisaks muuseumitele ja galeriidele märgata ka viiteid teistele asutustele nagu raamatukogud, ajalooarhiiv, Soome Instituut, Tartu Keskkonnaharidusekeskus jne. Ka selles valdkonnas läksid inimeste arvamused lahku. Kui Triinu Akkermann, Märt Männik, Kristina Mullamaa ja Toomas Jüriado leidsid, et vajalik on välja tuua ka sellised kohad, kust infot ja abi saab, lisaks auväärt ja huvipakkuvad kohad nagu Haridusministeerium ja Riigikohus,

siis Elina Aro ja Kalli Kukk olid seda meelt, et asutusi ei peaks üldse eraldi välja tooma.

„Need, kellel tarvis, leiavad koha üles nii ehk naa.“ (Kalli Kukk)

Teatrihoonete puhul leiti, et on hea, et need on välja toodud, kuid rõhutati, et liigselt dubleerida pole ka mõtet. Kinode puhul, mis kuuluvad definitsiooni järgi ka turismiatraktsioonide alla, jagunesid arvamused taaskord kaheks. Üldine arvamus oli, et iseenesest poleks paha, kuid otseselt nende sildistamiseks vajadust pole.

Tuginedes teiste riikide näidetele, siis tuleks viitadega eraldi välja tuua ka pargid. Intervjueeritavad Tartu linna kontekstis parkide välja toomisel aga erilist mõtet ei näinud. Põhjendatud oleks Toomemäe esile tõstmine, kuna tegemist on omaette tervikliku alaga, kus on nii ajaloolisi hooneid, muuseume, skulptuure kui teisi huviväärsuseid. Samuti Tähtvere pargil oleks oma tähtsus, sest viimastelt aastatel on antud parki tihedalt arendatud – Tartu linna arengukavas on Tähtvere Puhkepark välja toodud turismiobjektina kui vaba aja veetmise kompleks ning tegemist on ka linna ühe suurima ja tuntuima tervisepargiga. (SA Tähtvere Puhkepark ARENGUKAVA 2008 – 2012 [online])

„Välismaalased hindavad seda täiesti siiralt. Nii kihvtilt ütlevad, et hoidke seda rohelist.“ (Kristina Mullamaa)

Nii nagu Kalli Kukk ära märkis, siis teiste parkide viidastamine ei oleks mõttekas, kuna tegemist on sõjajärgselt linna tekkinud rohealadega ja praegusel hetkel on linnaruum samuti ise pidevas muutumises. Triinu Akkermann omakorda tõi välja, et kui parke mingil määral sildistada, siis võiks seda teha lähtuvalt „loost“, mis pargiga kaasneb. Ideaalse näitena saaks kasutada Pirogovi platsi, mis on linnas ainuke piknikuala ning Eestis ainuke koht, kus võib avalikult lahjat alkoholi tarbida. (Tartus Pirogovi platsil on reedest õllejoomine keelatud [online])

„Võib-olla kirjeldada seda parki sellest aspektist, et miks ta huvitav on. Kirjutada lühidalt, miks ta nii eriline on. See on inimestele alati hästi huvitav. /.../ Kui leida väike kiiks, väike omapära, et tekitada inimestes sellist jutukuminat.“ (Triinu Akkermann)

Rohealadega on väga tihedalt seotud ka skulptuurid ja monumendid, mida Tartus on arvukalt.

„On öeldud turistide poolt väga tunnustavalt, et Tartu on monumentide ja skulptuuride paradiis. Nad ei ole kusagil nii palju ja nii põnevaid näinud.“ (Kalli Kukk)

Sellest tulenevalt on keeruline kindlaks teha, millised kujud peaks olema eraldi viitadega välja toodud ning millised mitte. Triinu Akkermann leidis, et viidastamist vääriks ennekõike monumendid, mis on huvitavad ja tuntumad laiemale ringkonnale. Sellisteks kujudeks võiks giidide hinnangul olla näiteks F. G. W. Struve, F. R. Kreutzwald, Gustav II Adolf, K.J. Peterson, Kalevipoeg, Mälestuskivi üldlaulupeole, E. Tubin, Rukkilill, O. Luts ja Wilde kujud.

Teiseks pikemat analüüsi nõudvaks küsimuseks viidastamise alal oleksid kirikud. Kui Toomas Jüriado, Kristina Mullamaa ja Triinu Akkermann olid seda meelt, et eraldi tuleks välja tuua ainult ajaloolise tähtsusega kirikud, siis Elina Aro arvates tuleks kõik kirikud esile tõsta.

„See on lihtsalt osa välismaal käimisest, et käiakse kirikutes.“ (Elina Aro)

„Mina mõtleks, et kirikud peaks olema rohkem kaardil, et nad leitakse nii või naa ülesse ja loomulikult kuskil põhiteede hargnemiskohas peaks olema märgitud, aga mitte väga massiliselt, muidu nagu jätab võib-olla kommertsliku mulje.“ (Triinu Akkermann)

Nii turistile kui ka kohalikule elanikule on linnas asuvad transpordisõlmed väga tähtsal kohal. Ka kõik intervjuueeritavad olid seda meelt, et selgelt

peaks välja toodud olema bussijaama ja rongijaama asukoht. Antud asutusi mitte just igalt poolt, kuid põhilisematelt külastajate poolt läbitavatelt tänavatelt.

Taksode puhul olid vastajad taaskord eri meelt. Oli neid, kes arvasid, et taksosid on linnapildis juba piisavalt ning inimene leiab taksopeatuse ise üles; samuti hotellis viibides üldjuhul lastakse takso hotelli juurde tellida. See-eest Triinu Akkermann märkis, et taksod on just see punkt, mis pragusel juhul ei ole eriti linnas kaetud. Ka Elina Aro arvates tuleks taksopeatuste asukohad välja tuua.

Märt Männik lisas veel juurde, et vähemalt raekojaplatsist, kus üldjuhul kõik ekskursioonid algavad ja lõpevad, tuleks viidata bussiparklatele. Bussiparklatest rääkis ka Kristina Mullamaa, kuid seda pigem autojuhtide kontekstis. Nimelt, linna sõitvatel bussijuhtidel on väga keeruline leida teed kesklinna, rääkimata kohtadest, kuhu turismibussi võib jätta üldse.

„Sellel suvel tuli see väga teravalt mitmel korral välja, et näiteks kui tulla Riia mnt kaudu linna, siis väga paljud jaapanlased teevad kogu Batlikumi reise ning grupijuht on jaapanlane, bussijuht aga vene keelt kõnelev inimene ja tihti peale ei teatagi, kuidas linna sisse sõita või kuhu pöörata...et kuidas saada Vanemuise tänavale, kuidas Vabaduse puiestee bussiparklasse. Et linn võiks mõelda, kuhu need bussid parkida ja et suund oleks ka selge. Seda juhtus nii mitu korda, et buss oli sõitnud valesse tänavasse või õigest kohast mööda vms. Ma ise kartsin, et nad jätavad niimoodi varsti Tartu üldse lihtsalt marsruudist välja.“ (Kristina Mullamaa)

Elina Aro omakorda mainis, et kuigi karavanide parkimise asukohad ei ole ka otseselt seotud jalakäiatele mõeldud viitadega, siis linnapildis tuleks kindlasti karavanide kohad samuti välja tuua.

„Teate, see on nii kasvav.“ (Elina Aro)

Hetkel ei ole kesklinnas konkreetset kohta, kust saaks laenutada jalgrattaid, kuid prakiliselt kõik giidid olid seda meelt, et kui südalinna tekiks kindel koht, siis tuleks antud koha juurde samuti lisada viidad.

Küsimuse peale, kas tuleks turismiviitadega ära tähistada ka linnas olevad toitlustus- ja majutusasutused, olid kõik intervjuueeritavad kõhklevad seisukohal. Kui Elina Aro oli pigem seda meelt, et hotelle ja söögikohti ei peaks üldse eraldi märgistama, sest vastasel juhul muutuks kogu viidamajandus liiga kirjuks, siis sama arvamusega olid nõus ka Märt Männik ja Toomas Jüriado. Märt Männik lisas aga juurde, et nende asutuste puhul, just majutusasutused, mis asuvad südalinna piirist veidikene väljaspool (nagu näiteks Hansahotell või Raadimõisa hotell), oleks viidad isegi õigustatud. Kalli Kukk ja Triinu Akkermann jäid aga arvamuse juurde, et praegu valitsev niiöelda ostetud märgi teema võiks toitlustus- ja majutusasutustel edasi kesta.

„Ma pooldan, et see pigem võiks olla selline ostetud märgi põhine. Et sa ise oled muretsenud. Muidu, ma kardan, läheb asi liiga kirjuks. Ja nagunii enamuse linnakaartides on need olemas ja märgitud.“ (Triinu Akkermann)

„Jah, kui teha neile (majutus- ja toitlustusasutustele, toim.) ettepanek, et nad ise ka mingi protsendi korvaksid, see sõltub siis neist endast, siis ei tekita vimma, et miks ühel on ja teised on kõrvale jäetud. Et liitumine on siis vaba tahte alusel.“ (Kalli Kukk)

Sama teemaga seoses mainis Kristina Mullamaa, et kui majutusasutustele silte panna, siis need sildid peaksid erinema traditsioonilistest pruunidest turismisiltidest – olema näiteks tavalise sinise kujundusega nagu praegu osaliselt ka on. Toitlustusasutuste välja toomiseks rakendaks Kristina Mullamaa aga üldise kaardi koostamist:

„Niipalju on küsitud, kuhu tasuks sööma minna ja sellistel puhkudel oleks hea inimestele kaart näppu anda, kus on peal kõik Tartu linnas olevad

toitlustuskohad. Meil on palju rahvuskööke ja inimesed tahavad erinevaid asju proovida. /.../ Söögikohti on palju ja nad on üksteisele lähedal, kuid kui inimene otseselt ei näe, siis ta ei julge ise kuhugi minema hakata.“

Triinu Akkermann tõi veel välja, et lisaks tavapärasele ja traditsioonilistele vaatamisväärsustele võiks püsivalt linnapildis esile tõstetud olla ka alternatiivi teema. Vahepeal on suurtel reklaamtulpadel olnud väikesed kaardid alternatiivkultuuri kohtadega, samuti suvel oli Küüni tänaval stend alternatiivürituste kohta, kuid püsivaid viiteid alternatiivsüdmuste kohta niisama linnas pole:

„Võib-olla teha mingi teema, mis oleks alternatiivne, et ei pea olema turismisildid, kuid mingite kohtade ristumisel, et näiteks Genialistide klubi, või sellised kohad, kuhu tavaliselt sa ei tea minna.“

4.3. Huvitavaid ideid

Vesteldes giididega kerkis esile ka üsna mitmeid kasulikke ettepanekuid, kuidas olemasolevat turismiobjektide ja huviväärsuste kättesaadavust paremaks ja tõhusamaks muuta. Kuna intervjuudest tuli välja, et viidad on linnaruumis õigustatud ja kasulikud, aga selleks, et viitavad infosildid toimiksid efektiivsemalt, tuleb nende arvu kohati vähendada ja kõiki vaatamisväärsusi ära märkida ei saa ega tasu, käidigi välja mõte, et tuleks rohkem paigaldada ülevaatlikke skeeme.

„Ma miskipärast arvan jälle, et mulle meeldiks siuke skemaatiline, mingisugune tahvel oleks kuskil, kus oleksid kesklinna tänavad ja siis oleks kuidagi ära tähistatud värviliselt objekt see ja objekt see. Et eraldi sildid posti otsas....see tapab lõpuks ära. See ei näita inimesele, kus asub. /.../ Skeem võtaks silte vähemaks, konkreetsemaks ja piltlikumaks.“ (Märt Männik)

Kõik intervjuueeritavad giidid olid seda meelt, et skeemid oleksid hästi abiks, ka ekskursionide tehes. Leiti, et on 5 üldisemat teemat, mille kohta annaks hästi ülevaatlike skeeme koostada ning mida saaks samas ka trükiste kujul välja anda:

- skeem ülikoolilinnakust (ajaloolised ülikooliga seotud hooned);
- skeem Toomemäe kohta;
- skeem Jaani kultuurikvartalist;
- Tartu linna kõik kirikud (nii endiste kirikute kui praeguste asukohad);
- parkide skeem (koos skulptuuride ja purskkaevudega).

Lisaks tõi Kristina Mullamaa välja, et Toomemäele tuleks paigaldada ka vanade linnusemüüride visuaalne kaart.

„Just bastioni tornide juures, kus praegu on musumägi ja see kivisild, kus kõik käivad ja kus giid alati räägib nendest bastionite süsteemist ja mida inimesel on raske ette kujutada, kuid väike kaart sinna poleks üldse raske.“ (Kristina Mullamaa)

Elina Aro tõi välja, et selliseid üldistavaid klassifitseeritud brošüüre saaks väga edukalt ära kasutada ka linna tutvustavatel messidel, kuna lihtsam oleks turisti veenda Tartusse kauemaks jääma ning soovituslikke teemateekondi läbi tegema.

Elina Aro, kes tegutseb ainult välituristidega, märkis ka ära, et kuigi paljude kohtade juures on metallalustel infotahvlid eesti- ja inglisekeelse lühikirjeldusega, siis infotehnoloogiaareng on viimastel aastatel väga kiire olnud ja turismimajandus areneb tõusvas joones ning tuleks juba mõtlema hakata elektroonilistele infotahvlitele, kus saaks lisaks inglise keelele ka teisi võõrkeeli valida.

Samuti käis Kalli Kukk välja idee, et tuleks teha suur elektrooniline kaart, kuhu oleks peale kantud kõik vaatamisväärsused, kuid mida saaks

inimene vastavalt oma soovile täpsemalt uurida ja niiöelda kihtideks lahti võtta. Ehk siis soovi korral põlevad kaardil ainult muuseumite asukohad, teist nuppu vajutades ainult skulptuurid, kolmanda nupuga kõik kirikud jne.

„Selline kaart, mis oleks elektrooniline, kus on skulptuuride, muuseumite loetelu...ka asutusi võib sinna panna, nende täpikestega, et kui inimene vajutab nupule, siis süttib selles kohas tuluke.“ (Kalli Kukkk)

Sellise kaardi võiks Kalli Kukke arvates näiteks kasvõi Turismiinfo-keskusesse üles panna, sest juba praegugi pakub üsna paljudele turistidele huvi sealne tavaline linnakaart.

Elina Aro mainis, et Turismiinfokeskuse juurde oleks vaja ka selliseid infostende, mida saaks küllastajad kasutada siis, kui infokeskus suletud on:

„Kui TIK on kinni, et oleks väljas info transpordi, majutuse, toitlustuse, vaatamisväärsuste jne kohta.“

5. AUTORIPOOLSED ETTEPANEKUD VIIDASÜSTEEMI KORRASTAMISEKS JA RAKENDUSVÕIMALUSED TARTUS

Viidaüsteemi loomisel on arvesse võetud ennekõike Maailma Turismiorganisatsiooni soovitusi ja teede- ja sideministri poolt välja antud määruses „Teetähistussüsteem ja selle rakendamise kord“ kinnitatud nõudeid. Samuti Suurbritannias Londonis (White on Brown Signs [online]), Lincolnshire (Signposting for Tourist Attractions and Facilities [online]), Kenti (Tourist Signing on Local Roads [online]) ja Wiltshire maakonnas (Brown and White Tourism Signs Guidance Notes [online]), Lääne Austraalias (Tourist Signage Guidelines [online]) ja Põhja-Iirimaa (Northern Ireland Tourist Signing Policy [online]) kasutusel olevaid viidapoliitikate näidiseid.

5.1. Viidakontseptsiooni mudel

Kuna turismiviidad on oma olemuselt külastajat aitava iseloomuga, pakkudes turistile kindlustunnet, et tegemist on õige koha ja suunaga ning eeldades, et külastaja omab taustainfot otsitava koha kohta, siis massiliselt kõigi objektide ja huviväärsuste välja toomisel ei ole mõtet. Ühtlasi muutuks liiga tihe sildistamine üldpildi kirjuks ning lõpp-tulemus muutuks häirivaks nii maanteedel kui jalgsi liikujatele.

5.1.1. Vaatamisväärsuste ja turismiga seotud asutuste klassifitseerimine

Vaatamisväärsuste ning külastajatele tähtsate ja huvitavate kohtade, asutuste, objektide klassifitseerimine, aitaks paremini aru saada, mis kohad, ja millisel määral, peaks olema viitadega esile tõstetud.

Turismiatraktsioon (*tourist attraction*) – objekt, asutus või spetsiaalne ehitis, mida turist külastab oma huvist harimise või ajaveetmise eesmärgil. Tihtipeale on turismiatraktsioonil kultuuriline, ajalooline vm tähtsus.

Vastavalt sellele, mis on vaatamisväärsuste esmane motiiv jaguneksid turismiatraktsioonid omakorda kaheks suuremaks rühmaks:

- Esmatähtsusega atraktsioonid – muuseumid, ajaloolised hooned, monumendid, galeriid, looduslikud vaatamisväärsused, vaateplatvormid, teemapargid, unikaalsed huviväärtused, turismimarsruudid/ matkarajad;
- Teisese tähtsusega atraktsioonid – pargid/aiad, rannad, spordikeskused, teatrid/kontserdipaigad/kinod, galeriid, kirikud.

Kui peamise tähtsusega atraktsioonide eesmärgiks on turisti teenindada, tutvustades antud piirkonna kultuuri ja ajalugu, siis sekundaarsed vaatamisväärsused on rohkem hinnatud kohaliku elanikkonna seas, kuid samas pakuvad hüvesid ka kohta külastavale inimesele.

Galeriide puhul tuleks lähtuda nende endi missioonist. Kui galerii eesmärgiks on ennekõike eksponeerimine, kuuluks ta primaarsete vaatamisväärsuste alla, kui aga äriiline tegevus, siis teisese tähtsusega huviväärsuste valdkonda.

Turismiasutused (*tourist facilities*) – rajatised, mida turist sihtkohas oma külastuse ajal väisab. Turismiasutus ei ole külastaja otsene eesmärk

sihtkohta tulekul, vaid on kõrvalteenus, mida ekskursant on sunnitud kasutama.

Turismiasutused jaguneksid alarühmadesse vastalt oma tegevusalade järgi ehk:

- majutusasutused – hotell, motell, külalistemaja, hostel, puhkeküla ja –laager, puhkemaja, külaliskorter, kodumajutus (Turismiseadus [online]);
- toidlustusasutused;
- karavanide alad;
- telkimiskohad;
- piknikukohad;
- turismiinfokeskused ja –punktid;
- tualett.

Turismitransport. Ükski turismivormidest ei saa eksisteerida ilma transpordita, sest külastaja peab kuidagimoodi sihtkohta jõudma ning seal liikuma.

Transpordisõlmpunktid on aga väga tihedalt seotud turismiasutustega, sest vastavalt Maailma Turismiorganisatsiooni definitsioonile on turismiasutused struktuuriüksused, mida turistid oma külustusajal kasutavad. Transpordisõlmede alla kuuluksidki: bussijaamad, rongijaamad, sadamad, lennujaamad, taksopeatused, turismibusside parklad, jalgratta laenutus- ja parkimiskohad.

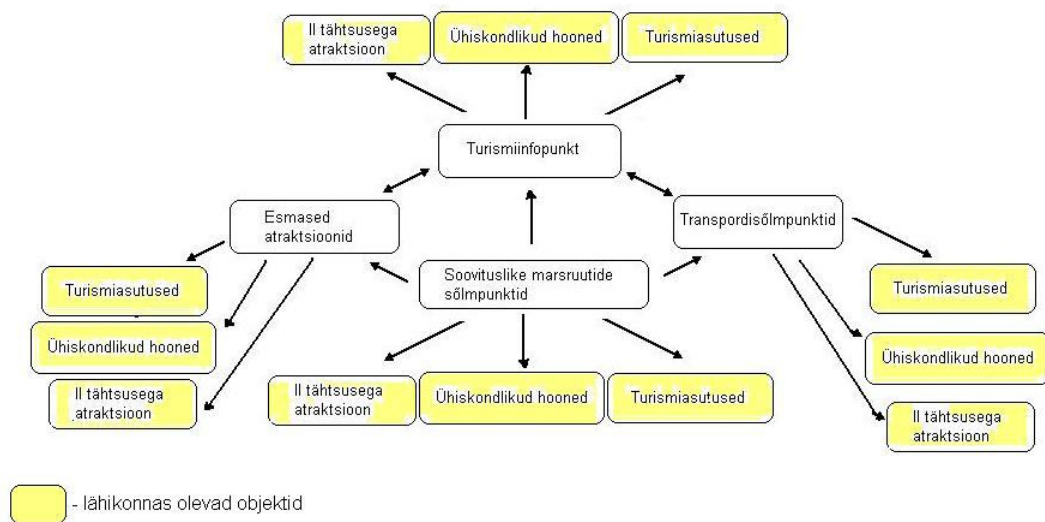
Ühiskondlikud hooned ja asutused – linnakodaniku elus tähtsat rolli omavad üksused, mida sihtkohta külstav turist otseselt ei pruugi kasutada, kuid üldharivas mõttes võiksid turistidele huvi pakkuda.

Tegemist on hoonete ja asutustega, mis oma tegevusega ei täida turismieesmärki, kuid võiks viitadega välja toodud olla kui kohalikku täht-

sust omavad asutused. Siia kuuluksid näiteks postkontorid, turud, raamatukogud, teaduskeskused, ministeeriumid, arhiivid jne.

5.1.2. Viidastamise kriteeriumid

Selleks, et tekiks üldpilt, kus kohtades ja kui palju mingeid viidaposte panna tuleks, aitab alljärgnev struktuuriskeem.

Lahti seletatuna tähendaks see, et turismiinfopunkt oleks kõige tähtsamaks sõlmpunktiks kogu süsteemis. Kuna turismiinfokeskusest saab kõige kiiremat ja tõhusamat informatsiooni, siis kõikidelt viidapostidelt toimuks alati viitamine turismiinfopunkti suunas. Turismiinfopunkti lähedalt toimuks edasine viitamine aga esmastete atraktsioonide ning transpordisõlmede juurde. Samuti lähikonnas asuvatele teisese tähtsusega atraktsioonidele, turismi- ja ühiskondlikele asutustele.

Järgmiseks astmeks oleks esmaste atraktsioonide ja transpordisõlmpunktide asukohad. Antud objektide ja kohtade juures peaks olema postid koos suunavate turismiviitadega. Suunavad sildid juhiks nii

infopunktile, transpordisõlmedele kui ka teistele primaarsetele vaatamisväärsustele. Lisaks oleksid viidad ümbruskonnas olevatele vähem tähtsatele atraktsioonidele, olulistele avalikele hoonetele ja turismi-asutustele (*Tourist Facilities*).

Samale astmele kuuluks ka soovituslikel marsruutidel ja enimkäidavate teede sõlmpunktides olevad viidapostid. Tartu puhul oleks sellisteks kohtadeks Emajõe kesklinnapoolne kallas, Kaarsild, Küüni ja Rüütli tänav, Vanemuise alune parkla ning Ülikooli ja Lossi tänava nurk. Antud kohtadele ei saa alati konkreetselt viidata teistelt postidelt, kuid nimetatud asukohtadest saab suunata inimesi turismiinfopunkti, tähtsamate vaatamisväärsuste ja transpordikeskuste juurde ning lähikonnas olevate atraktsioonide ja huviväärsuste juurde.

Struktuuri kõige madalamal astmel asuksid siis sekundaarse tähtsusega turismiatraktsioonid, turismiasutused ja avalikud ühiskondlikud hooned. See tähendab, et nende juurde viidatakse lähikonnas asuvate viidapostide juurest ning üldjuhul nimetatud kohtades spetsiaalselt poste suunavate viitadega pole.

Otsuse, mis on lähiümbruskond ja kust läheb piir kaugel ja lähedal asetsevate objektide vahel, teeb viidastamise eest vastutav isik vastavalt linna eripärale: suurusele, turismiobjektide arvule, tihedusele jne. Niisamuti kuuluks sama isiku pädevusse soovituslike marsruutide sõlmpunktide välja selgitamine (näiteks turistide liikumisteid uurides vms).

Lisaks struktuurasetele kriteeriumitele, kuidas turismiviitasid panna, on olemas ka tingimused, millele peaksid turismiatraktsioonid ja huviväärsused vastama, selleks, et neid viidastada saaks. Selleks nad:

- peaksid pakkuma adekvaatset informatsiooni enda kohta (lahtioleku kellajad, asukoht, hinnainfo);
- peaksid pakkuma reklaammaterjale, infobrošüüre, omama kodulehekülge;

- olema kvalifitseeritud ning vastama Eesti riigis kehtestatud nõuetele (ohutusnõuded, sanitaaringimused jne);
- kuuluma kohaliku piirkonna turismiatraktsioonide ja –asutuste nimistusse;
- olema avatud avalikkusele;
- ei vaja eelnevalt broneerimist;
- omaks kindlat aastast külastajate arvu (näiteks 10 000 külastajat);
- avatud kindel arv päevi aastas (näiteks vähemalt 150 päeva);
- avatud regulaarsetel kellaaegadel;
- võimaldaks parkimiskohti ja ligipääsu transpordiga;
- omab paari aastast tegutsemiskogemust;
- Kultuuriministeeriumi (looduslike vaatamisväärsuste puhul Keskkonnaministeeriumi) või kohaliku omavalitsuse soovitusel.

Samasugustele kriteeriumitele peaks vastama ka toitlustus- ja majutusasutused, mis soovivad end eraldi suunavate viitadega ära tähistada.

Kui linnades ja asulates ei soovitata viitade paljususe tõttu eraldi toitlustus- ja majutusasutuste välja toomist, siis asulavälistel aladel võiks neid tähistada, kui tegemist on piirkondlikus tähistussüsteemis tähtsal kohal olevate asutustega.

5.1.3. Turismiviitade tehnilised omadused

Turismiviidad, eriti just suunavad, peaksid oma kujult olema kas noolekujulised või tähistatud noolega.

Viitade värvi osas tuleks turismiatraktsioonide ja vaatamisväärsuste puhul kasutada pruunipõhjalisi viitu. Kuna teede- ja sideministri määruses nr 71 on välja toodud, et külastajate liikumist reguleerivad nii suunaviidad, turismiobjekti tähised kui teeninduskohamärgid ning punkti

6.3.4 alusel kasutatakse viitadel valget värvi teksti sinisel taustal, siis kõik, mis otseselt ei kuulu turismiatraktsioonide alla ongi senimaani kujundatud antud punkti alusel. (Teetähistussüsteem ja selle rakendamise kord [online])

Ka Lääne-Austraalias on vahe viitade värvidega sisse viidud turismiatraktsiooni ja turismiasutuse vahel. (Tourist Signage Guidelines [online])

Niisugune konkreetne turismiobjektide väljatoomine mootorsõiduki kasutajatele on hea, kuna tõstab vaatamisväärsused muudest liiklusmärkidest esile. Ka linnapildis saaks jalakäijatele mõeldud suunavate viitade puhul erinevaid värvilahendusi ära kasutada, nagu seda on rakendatud Thessalonikis, kuid sellisel mitmevärvilisel asulasisesel viidastamisel võib tekkida oht, et üldpilt muutub liiga kirjuks ning grupeerimine inimestele arusaamatuks. Seetõttu jalakäijatele mõeldud suunavate infoviitade puhul tuleks siiski piirduda ainult ühe värvistiili järgimisega.

Viitadel kasutatav kiri peaks olema spetsiaalselt liiklusmärkide jaoks välja töötatud ning kirjasuurus, tühikute asukohad jne tehtud järgides teede- ja sideministri määrust nr 71 ja Standardiameti poolt välja antud määrustiku. Siltidel kasutatav tekst peaks olema kergesti loetav ning konkreetne. Turismiatraktsioonide puhul tuleks viidad teha kakskeelsed – eesti ja inglise keeles. Samuti tuleks kasutada sümboleid ja piktogramme.

Kõigil suunavatel viitadel tuleks juurde lisada kaugused kilomeetrites. Ka linnasisestele turismiviitadele, peamiselt jalakäijate omadele, tuleks juurde märkida kaugused objektidest. Hea oleks seda teha intervjuudest ühe välja tulnud soovitusel alusel ehk siis ajaliselt. Eesti linnad on üsna kompaktsed ja vahemaad väikesed ning minutiliselt objektide kauguste väljatoomise annaks jalakäijatele parema ülevaate.

Turismiviitade paigaldamise asukohtade puhul tuleks lähtuda turistide poolt enim liigeldavatel teedel, soovituslikel turismimarsruutidel ning

objektide vahetusläheduses. Samuti tuleks jalakäijatele mõeldud turismiviitade puhul lähtuda põhimõttest, et ka kesklinna tsoonist eemal asuvad objektid saaks ära viidatud, selleks et julgustada inimesi laiemalt linnas liikuma.

Kui määruse „Teetähistusüsteem ja selle rakendamise kord“ järgi viidatud objektide arv ühel sildil oleneb mootorsõidukiteel lubatud sõidukiirusest (soovituslikult oleks 1 – 3 objekti ühes suunas, maksimumselt 6 objekti), siis jalakäijatele mõeldud sildidel konkreetset viitade arvu ei ole. Linnas on turismiobjektide ja vaatamisväärsuste kontsentratsioon üsna tihe ja seetõttu tuleks siltide paigaldamisel jälgida visuaalset üldpilti, järgida viidastamise kriteeriume ning suunata põhirõhk turistile tähtsate ja huvitavate objektide tähistamisele.

5.1.4. Viidastamise protsess

Nii nagu sai eelnevalt ära mainitud, siis viidastamise soovitusi saab anda nii ministeerium kui kohalik omavalitsus. Kohaliku omavalitsuse (soovituslikult turismispetsialisti) ülesandeks võikski olla piirkonna turismiviitade haldamine – see tähendaks olemasolevate viitade andmebaasi omamist, piirkonna viitade olukorra tundmist, viitade paigaldamise või eemaldamise protsessi käiku laskmist jne. Selleks, et turismiettevõtjatel endil oleks ka huvi oma tegevuse paremaks eksponeerimiseks (on ju turismiviit mingil määral ka varjatud reklaamivahend) ning vaatamisväärsuste jätkusuutlikuna hoidmises, oleks vaja ettevõtjate/ asutuste endi initsiatiivi. Seda saaks rakendada avalduse näol, mille ettevõtja peaks esitama kohalikule omavalitsusele ning viitade paigaldamiseks tehtavate kulutuste katmisel mingis ulatuses.

5.2. Ettepanekute rakendused Tartus

Tartus hetkel olemasolevaid turismiviitasid on üsna palju, kuid endiselt on Tartus piirkondi, kuhu võiks uusi poste turismiviitadega paigaldada.

Täpsemalt selgus 11 asukohta, kus oleksid viidapostid vajalikud:

- Emajõe äärde Kaarsilla ning Emajõeäärse viidaposti nr 2 vahele (umbes sinna kohta, kus on paadisild ning väike infotahvel Emajõel lõbusõite tegevate laevade kohta). Sealt võiks viidata järgnevaid kohti: bussijaama, Raekoja platsi, Kalevipoja kuju, Botaanikaaeda, Terviseparki Tähtveres, Lodjakoda, Toomemäge, Lauupeomuuseumi, Linnamuuseumi, ERM Raadil.
- Soola ja Turu tänava ristile (Tasku juurde). Sealt oleks heaks viidata: bussijaama, Aura veekeskust, Ahhaa Teaduskeskust (kui see valmis on saanud), Raekoja platsi, Vanemuise teatrit, postkontorit ning Ülikooli peahoonet.
- Vabaduse puiestee ning Laia tänava nurk. Antud kohast võiks olla välja toodud: Botaanikaaed, Peetri kirik, Uspenski katedraal, Raekoja plats, Kalevipoja kuju, Lauupeomuuseum, Linnamuuseum, Lauupeo kivi, Tähtvere terviseparki, Jänese matkarada, Lodjakoda, Emajõe linnaujulad ning Toomemäge.
- Raatuse tn ja Narva maantee nurgal. Sealt tuleks viidata Raekoja platsi, bussijaama, rongijaama, Ülikooli peahoonet, Tähtveres olevat terviseparki, Peetri kirikut, Lodjakoda, Lauupeomuuseumi ja Linnamuuseumi.
- Oru ja Baeri tänava ristumisnurgale (seal asub ka ümmargune kuulutustetulp). Välja toodud kohast oleks kasulik viidata Katoliku kirikut, Toomkirikut, TÜ Ajaloo muuseumi, Raekoja platsi, Tähetorni, Ülikooli peahoonet, Lauluväljakut.
- Näituse ja Baeri tänava nurgale. Viidastada saaks Vana Anatoomikumi, Toomkirikut, Tähetorni, ülikooli peahoonet, Raekoja platsi, ERMi näitustemaja ja raudteejaama.

- Veski ja Kuperjanovi tänava nurk. Antud kohast oleks mõttekas välja tuua raudtejaama, Raekoja platsi, Toomemäe, Vanemuise väikese maja ning Loodusloo- ja Kirjandusmuuseumi asukoht.
- Väikese Vanemuise juurde Vanemuise parki tasuks samuti viidapost paigaldada. Ära märkida saaks Loodusloomuuseumi, Kirjandusmuuseumi, O. Lutsu majamuuseumi, ERMi näitustemaja, KGB-konge, Pauluse kirikut, raudteejaama, bussijaama, Raekoja platsi ning Vanemuise teatrit.
- Raudteejaama juurde. Sealt tuleks viidata Raekoja platsile, Toomemäele, ERMi näitustemaja, Vanemuise väikest maja, TÜ peahoonet, bussijaama.
- Näituse ja Veski tänava nurgale (samuti selles kohas on olemas ümmargune kuulutustetulp). Nimetatud kohast võiks viidata Raekoja platsi, raudteejaama, ERMi, Toomemäe, Katoliku kirikut ning Vanemuise väikest maja.
- Jakobi ja Kroonuaia nurgale (viie tee ristumiskoht). Kuna tegemist on kohaga, kust kesklinnaosa ära lõppeb ning Supilinn ja Tähtvere alguse saavad, siis ongi hea just linnaosade ristumiskohta viidapost paigaldada. Antud kohast saaks viidata: Laululavale, Tähtvere tervisepargile, Toomemäele, Raekoja platsile, Katoliku kirikule, Jaani kirikule, Tartu Ülikooli peahoonele, A le Coq'i Õllemuuseumile.

Ülevaatliku kaarti olemasolevate viidapostide ning uute viidapostide asukohtadega saab näha diplomitöö 4.ndast lisast.

Lisaks uutele postidele vajavad ka olemasolevad postid uuendusi ja muudatusi. Näiteks on äärmiselt halva koha peal Pepleri ja Vanemuise tänava ristil (vt lisa 3 viidapost nr 22) olev post, mis on suurte puude vahel niimoodi, et peaaegu võimatu on märgata sealseid viitu.

Lahendusvõimalustena sellistele viidapostidele oleks kas postide nihutamine natukene eemale puudest ning panek rohkem märgatavatele

kohtadele või pügada puid niipalju, et kõik postil olevad viidad ka loetavad ning nähtavad on.

Samuti tuleks olemasolevatel viidapostidel kohati viitu vähemaks võtta ning ka juurde lisada. Näiteks mitte välja tuua kõiki turu liike eraldi: avaturg, kalaturg, puuturg jne, vaid kasutada ainult koondmõistet – turg. Samuti võiks Zooloogia- ja Geoloogiamuuseumi puhul kasutada koondmõistet Loodusloomuuseum nii nagu seda on tehtud veebilehel www.visittartu.com.

Kui rääkida postidest, kust võiks silte vähemaks võtta, siis näitena võib välja tuua, et Pirogovi platsi juures olevat viitade rodu saab lühemaks eemaldades Kunstimuuseumi, Inglisilla, Vanemuise teatri, Pirogovi kuju ja Villa Tammekanni sildid. Inglisilda poleks vaja seepärast eraldi välja tuua, kuna inimene Inglisilla juurde jõudes ei teaski, et tegemist on Inglisillaga, kuna puudub lisainformatsiooni andev infotahvel. Villa Tammekanni viitamine kesklinnast poleks aga mõttekas, kuna maja ise asub Tähtveres ning antud objektile pole ka väga suurt turismiobjekti olemust. Kunstimuuseumi ja Vanemuise teatri välja toomine oleks aga juba liigne dubleerimine Raekoja platsil asuvate siltidega.

Samuti Toomemäel Laia tn otsas olevalt viidapostilt annaks mitmeid silte eemaldada, näiteks: musumägi, ohvrikivi, Bergmani, Morgensterni, Faehlmani skulptuurid, Mänguasjamuuseumi viit. Musumäe ja ohvrikivi eraldi välja toomine pole mõttekas taaskord seetõttu, et objektidel kohapeal puudub täiendav info selle koha tähtsuse kohta. Mänguasjamuuseumi viitamine toimuks liiga kaugelt antud postist lähtudes ning üksikute ja mitte niivõrd tuntud skulptuuride välja toomisel ei ole ka mõtet. Kuna Toomemäel on palju kujusid ning enamasti on neil juures ka eesti- ja inglisekeelsed infotekstid, siis inimene ise jalutades saab monumentide olemasolust teada. Lisaks, kui läheks käiku Toomemäele üldistava Toome skeemi tegemine, koos kõigi seal olevate skulptuuride ja hoonetega ning oleks olemas spetsiaalne voldik

Toomemäe kohta, ei tohiks Toomel objektide ülesleidmisega ja info hankimisega probleeme enam tekkida nagunii.

Toomemäel olevale viidapostile võiks juurde lisada aga hoopiski Toomkirikule, Vanale Anatoomikumi ning Riigikohtule näitavad sildid.

Ka võiks näiteks Vanemuise ja Ülikooli tänava viidapostile juurde lisada Toomemäe, bussijaama ja rongijaama asukohad ning eemaldada ehk Soome Instituudi, Barclay de Tolly, Sadamateatri ja Pauluse kiriku viidad.

Raekoja platsil olevatelt viitadelt võiks Vabaduse tänavapoolselt postilt eemaldada Peetri ja Püha Jüri kiriku viidad, samuti WC, kuna täpselt teisel pool Raekoja platsi on valgel taustal silt suunaga tualeti juurde. Nende viitade asemel võiks aga juurde lisada Kalevipoja kuju tähise ja välja tuua Haridusministeeriumi asukoha.

Teisel Raekoja platsis olevalt viidalt võiks eemaldada Laulupeomuuseumi, Uspenski katedraali, kunstigalerii ning Ülikooli kunstimuuseumi/kartseri sildid. Lisada tuleks avaliku tualeti asukoht.

Ülikooli kunstimuuseumi/kartseri ning Püssirohukeldri asukoha viidad oleks aga hea lisada Pirogovi platsi juures olevale postile.

Vallikraavi tänaval olevale postile tasuks samuti juurde lisada uusi silte: Toomemäe, Eesti Rahva Muuseumi näitustemaja, bussijaama ja raudteejaama asukohaga. Ka Kreutzwaldi tänava juures oleva Tähtvere pargi viidapostile annaks juurde panna tervisepargi, Jänese matkaraja, Katoliku kiriku, A le Coq Õllemuuseumi ning Toomemäe turismiviitu. Samuti võiks Jakobi ja Laia tänava juurest suunata inimesi külastama terviseparki ja A le Coq'i Õllemuuseumi.

Kui vaadata tehnilist poolt, siis tundub, et olemasolevatele viitadele ei mahu juurde piktogrammide ega ka kauguste asukohad. See tähendab seda, et tuleks kõik viidad uued ja korrektsed paigaldada või siiski edasi

minna vanaviisi. Üks mõeldav variant oleks ka ainult raekoja platsi ja infopunkti tähistavate viitade ümber vahetamine uute vastu, kus on välja toodud kaugused.

Viitade värvidest rääkides, siis tegelikult oleks hea pruunil taustal välja tuua ainult turismiatraktsioonidega seotud objektid ja asutused. Selleks, et linnapilt väga kirjuks ei muutuks, oleks parem jalakäijatele mõeldud viidad teha kõik ühte värvi ehk valge tekst pruunil taustal. Sõidukijuhtidele mõeldud märgid ja viidad võiks olla jagatud aga gruppidesse: turismiatraktsioonid pruunil taustal, turismiasutused sinisel taustal.

Viidastamise süsteemi eest võiks Tartu linnas vastutavaks saada Maine- ja Turismiteenistus. Läbi tuleks mõelda, kuidas hakkab toimuma viitade rahastamine, missugune osalus on ettevõtetel endil, missugune linnavalitsusel. Seejärel tuleks välja töötada konkreetne avaldus, mida saaks täita need ettevõtted, kes omale viitu taotlema soovivad. Samuti heaks lahenduseks oleks, kui näiteks iga 5 aastat tagant toimuks viitade ülevaatamine, vajadusel vanade siltide välja vahetamine, kõlmbatute viitade eemaldamine ning uute lisamine. Sellisel juhul saaks tehtud avaldust ka ära kasutada selleks, et üles kutsuda Tartu linnas tegutsevaid turismiettevõtjaid ning neile teada anda, et toimub turismiviitade paigaldamine ning kel soovi, saaksidki kohe avalduse esitada. Kuna linnas viitade ja postide paigaldamiseks senimaani on kasutatud riigihankeid leidmaks tööde teostajat, siis olekski kasulik korruga uusi silte paigaldada või vanu eemaldada, mitte ükshaaval töid teostada.

Maine- ja Turismiteenistuse ülesandeks saaks siis olemasolevate viitade olukorra kontrollimine, andmebaasi uuendamine, avalduste vastuvõtt ning ka ise ettepanekute tegemine uute viitade jaoks ja seejärel info edastamine vastavale linnavalitsuse osakonnale, kes korraldab riigihanke ning paigaldab postid. Sellisel juhul oleks kõigile teada, et kogu info turismiviitade hetkeolukorrast saab kätte ühest kohast ning ka

inimestel on teada koht, kuhu turismiviitadega seotud küsimuste osas pöörduda. Niiviisi saab ära hoida informatsioonikao, kus kord teatakse ühele osakonnale viitadega seotud probleeme, kord antakse teada teisele osakonnale jne.

KOKKUVÕTE

Käesoleva diplomitöö eesmärgiks oli luua andmebaas Tartu linnas olemasolevate jalakäijatele mõeldud pruunipõhjaliste turismiinfoviitade kohta: kaardistada nende asukohad ning teostada viidaudit. Seejärel analüüsida, kas viitade asukohad õigustavad end ning kas neist ka reaalselt kasu on. Kõige lõpuks luua üldine mudel, millest lähtudes edaspidi peaks objekte viidastama ja kirja panna rakendusvõimalused, kuidas Tartus olemasolevat olukorda saaks uuendada ja paremaks muuta.

Töö sisulises osas käsitleti turismi ja turismiviida mõistet ning anti ülevaade turismiviitade hetkeolukorrast Tartu linnas. Praktilises osas viis töö autor läbi kaardistamise, mille käigus valmis interaktiivne kaart jalakäijatele mõeldud turismiviidapostide asukohast koos piltide ja viitade loeteluga. Antud kaardiga saab tutvuda aadressil: <http://www.zeemaps.com/pub?group=129917>.

Viidapostide paremaks analüüsimiseks teostati informadi-intervjuud kuue Tartu linnas ekskursioone tegeva giidiga. Poolstruktureeritud intervjuude käigus leiti vastused järgmistele uurimusküsimustele:

- Kuidas tunduvad hetkel linnas olevad viidapostid kõrvaltvaatajale?
- Kuhu oleks vaja paigaldada uusi poste?
- Mis peaks olema viitadel ära tähistatud?
- Kas tuleks viidasüsteemi lisada ka majutus- ja toitlustusasutused?

Ettepanekud viidasüsteemi välja töötamiseks Tartus hõlmasid endas peamiselt 4 ülevaatlikumat alateemat:

- klassifitseerimine, mis peaks olema turismiviitadega kaetud;
- kriteeriumid, mille alusel toimuks viidapostide paigaldamine ja hinnatakse ettevõtte/objekti sobivust viidaga tähistamiseks;
- turismiviitade tehnilised omadused;
- viidastamise protsess.

Rakendusvõimalustest Tartu linna puhul olid välja toodud soovitusel, mida olemasolevatel viidapostidel muuta ning kuhu uusi viidaposte juurde lisada.

Kuna antud diplomitöö on teostatava iseloomuga, siis koostatud interaktiivne kaart viidapostide asukohtadega läheb kasutusse Tartu Linnavalitsuse Maine- ja Turismiteenistusse. Tulevikus saaks samale kaardile teha parandusi viitade osas ning jooksvalt juurde lisada uute postide asukohti.

Intervjuude käigus välja tulnud ideid ülevaatlilike skeemide loomiseks, mida saaks nii linnapilti otseselt sisse viia kui trükiste kujul turistidele abistava ja tutvustava infomaterialina kasutada, saaks realselt ära kasutada ning ka teostada.

Turismiinfosüsteemi mudelit saaks edaspidi aga eeskujuks võtta viitade paigaldamisel (nii linnas kui maakonnas) ning kuna hetkel riiklikul tasandil pole realselt midagi tehtud selleks, et üleüldist viidakontseptsiooni luua, siis saaks käesolevat uurimustööd kasutada ka alusmaterjalina riikliku viidasüsteemi loomisel.

SUMMARY

TOURISM SIGNS IN TARTU AND THEIR ANALYSES

Author: Marli Kalde

Into Estonian National Tourism Policy for years 2007 – 2013 as well as in Tartu's city plan for tourism field is written a clause to create signing policy and make a database of existing tourism signs. This thesis would be the first step in developing all-in tourism sign system.

The aim of the diploma thesis is to create a database of white-on-brown pedestrian tourism signs: to map their locations and to carry out signing audit. After that to analyse whether existing signposts and signs are efficient and eventually to create a general model that could be used hereafter for placing tourism signs. In addition to that, to give some suggestions how to improve present pedestrian tourism signs.

In the theoretical part keywords about tourism and tourism signs are described, also a short overview of present situation in Tartu is presented. In the second part of the work the mapping is done and an interactive map is created about brown-and-white pedestrian tourism signs which are visible at <http://www.zeemaps.com/pub?group=129917>.

That to analyse tourism signs better interviews were made with six tourist guides. Using half structured interviews the author found out answers to the following questions:

- What impressions do existing signposts leave to pedestrians/bystanders?
- Where should be new signposts placed?

- What should be marked down on signs?
- Should catering and accommodation enterprises be marked on signs?

According to World Tourism Organisation recommendations and examples from other countries the author of the diploma thesis evolved suggestions for signing policy. The policy covers 4 main chapters:

- classification of tourism attractions and facilities;
- criteria to draw on for placing signs;
- technical quality of tourism signs;
- the process of signing.

Beside that in the thesis are exposit suggestions what to change in present signposts and where to add new posts and signs.

This diploma thesis has a real value for Tartu City Government Marketing and Tourism Service and created interactive map of brown-and-white pedestrian tourism signs is going to there. In future corrections about signs can be made and new placements of signs added.

Ideas that came out during interviews about at-large schemes can be developed as well as used for creating new information brochures.

Developed model on tourism sign system can be used for placing signposts (both in town and county) and also as a basic material for creating a national tourist signing system.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. All you need to know about tourism signage in Limpopo,
<http://www.ledet.gov.za/index.php?page=signage>, 17.09.2009.
2. Brown and White Tourism Signs Guidance Notes,
<http://www.visitwiltshire.co.uk/dbimgs/Final%20Brown%20and%20White%20Tourism%20Signs%20consultation%20policy%20Jun%2009.pdf>, 15.08.2009.
3. EAS Turismiinfosüsteemi strateegia 2007 – 2010,
http://www.visitestonia.com/files/Turismiinfosusteemi-strateegia_202007-2010.doc, 12.08.2009.
4. Eesti riiklik turismiarenduskava 2007 – 2013,
<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12755212>, 13.09.2009.
5. Goeldner, C.R. & Ritchie, J.R.B. Tourism : principles, practices, philosophies. 10th ed. Hoboken (N.J.) : Wiley, 2006, p 590.
6. Liiklusmärgid ja nende kasutamine. Tallinn: Eesti Standardikeskus, 2001, 30 lk.
7. Lõhmus, R & Rammo, K. Turism,
http://www.seit.ee/agenda21/EA21/2_25turism.html, 13.09.2009
8. Monmouthshire Brown & White Tourism Signs,
http://www.monmouthshire.gov.uk/site/scripts/documents_info.php?documentID=660&pageNumber=2, 15.08.2009.
9. Mändmaa, K. Jooksvat kriitikat kontekstitaju asjus,
http://www.ap3.ee/Default2.aspx?PaperArticle=1&code=3488/new_eri_artiklid_348807, 22.10.2009.
10. Northern Ireland Tourist Signing Policy,
<http://www.nitb.com/DocumentPage.aspx?path=1eedc8f8-64a1-40e7-9a79-4b98d6c25805,aefbb776-296c-4d48-bec5->

afc879b9ceaa,4d8ef735-5493-4c3e-a99c-7294db674d4a,
31.10.2009.

11. SA Tähtvere Puhkepark arengukava 2008 – 2012,
<http://www.arena.ee/index.php?page=120&>, 25.10.2009.
12. Saar, J. Kesklinnas aitavad turiste infoviidad,
<http://arhiiv2.postimees.ee:8080/leht/99/01/04/tartu/uudised.htm>
, 29.07.2009.
13. Signing Policy for Tourist Destinations in North Yorkshire,
<http://www.harrogate.gov.uk/pdf/DS-H-SigningPolicyTouristDestinationsNYR2.pdf>, 12.08.2009.
14. Signposting for Tourist Attractions and Facilities,
<http://www.lincolnshire.gov.uk/upload/public/attachments/634/touristpolicy.pdf>, 31.10.2009.
15. Tartu külastatavuse uuring mobiilpositsioneerimise andmetel: välituristid 2005–2007 ja siseturistid 2007,
<http://www.visittartu.com/vvfiles/4/4704f3116fa9d63b0486f5a2647abd42.pdf>, 18.09.2009.
16. Tartu linna turismi arengu arengukava 2008 – 2013,
<http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/web/viited/VOLM2008042400087>, 18.09.2009.
17. Tartus Pirogovi platsil on reedest õllejoomine keelatud,
<http://www.tartupostimees.ee/?id=175868>, 25.10.2009.
18. Teenus, teenindus ja teenindamine,
<http://klienditeenindus.wordpress.com/2008/03/>, 22.09.2009
19. Teetähistussüsteem ja selle rakendamise kord,
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=81357>, 30.06.2009.
20. Tooman, H. Klienditeekond,
<http://www.eaq.ee/files/c603/c652/KLIENDITEEKOND,%20Heli%20Tooman%20konspekt%202009.doc>, 20.10.2009.
21. TOURISM SIGNS & SYMBOLS: A Status Report & Guidebook. Madrid: World Tourism Organisation, 2001, p 231.
22. Tourist Signage Guidelines,
<http://www.tourism.wa.gov.au/Publications%20Library/Position>

%20Statement%20-%20Tourist%20Signage%20Guidelines.pdf,
17.09.2009.

23. Tourist Signing in Northern Ireland,
http://www.roadsni.gov.uk/tourist_signing_in_northern_ireland.pdf, 28.07.2009.
24. Tourist Signing on Local Roads,
<http://www.whitecliffscountry.org.uk/PDF/Brown%20Signs.pdf>,
31.10.2009.
25. Turismiseadus,
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1036425>, 30.06.2009.
26. Töökirjelduste infosüsteem,
http://www.eesti.ee/portaal/!this.query_view_tookirjeldus?tookirjeldusId=2531, 18.09.2009.
27. White on Brown Tourism Signs,
<http://www.lda.gov.uk/server.php?show=ConWebDoc.2108>,
31.10.2009.
28. Vihalemm, T. Süvaintervjuu,
http://www.jrnl.ut.ee/MKUM/2008_kevadsemester_Standardiseerimata_Intervjuu/Kursuse_materjal_iseseisvaks_lugemiseks/Intervjuu_tutvustus.pdf, 18.09.2009.

LISAD

Lisa 1 – Turismiviidad erinevates linnades

Valletta

Mosta

Thessaloniki

Tallinn

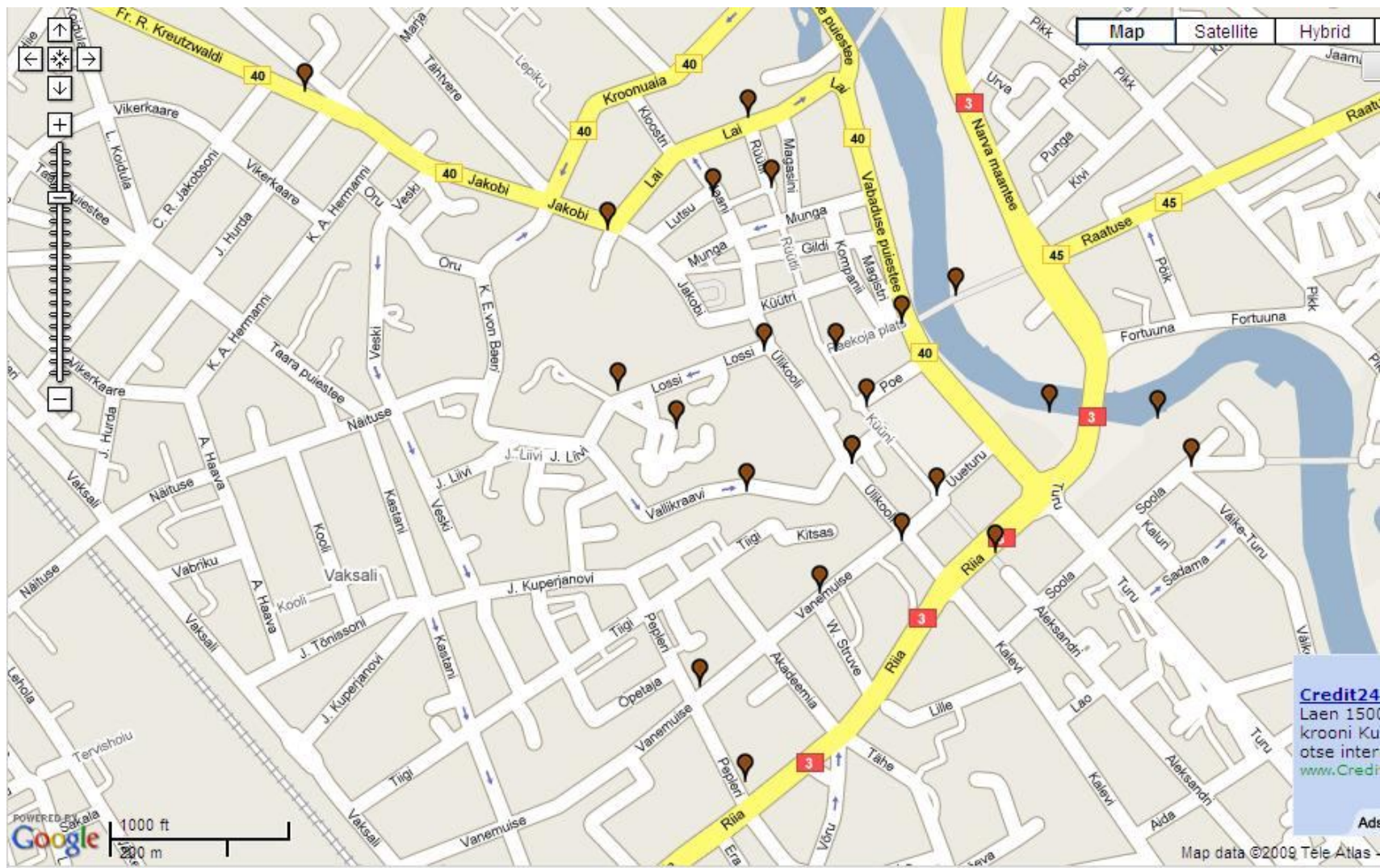

Tartu

Kuressaare

Lisa 2 - Jalakäijate turismiviidapostide asukohad Tartus

Lisa 3 – Loetelu viidapostidest ja viitadest

1. Soola - Turu tn viidapost

Raekoja plats (i)	Avaturg
Turuhoone	Kalaturg
Sadamateater	Puuturg
Uusturg	

2. Emajõeäärne viidapost

Raekoja plats (i)	Puuturg
Turuhoone	Kalaturg
Sadamateater	Uusturg
Avaturg	

3. Emajõeäärne viidapost nr.2

Raekoja plats (i)	Postkontor
Ülikooli peahoone	Sadamateater
Teater Vanemuine	Bussijaam

4. Raekoja platsi viidapost (Vabaduse tn lähedal)

Laulupeomuseum	Tartu Linna Keskraamatukogu
Peetri kirik	Infopunkt
Püha Jüri kirik	WC
F.R. Kreutzwald	Lodjakoda
Linnamuseum	Kunstimuseum
O. Luts	Tartu Keskkonnaharidusekeskus

5. Raekoja platsi viidapost nr.2 (Küüni tn nurk)

Laulupeomuseum	Eesti Postimuseum,
Kunstimuseum	Eesti Spordimuseum,
Kunstigalerii	Uspenski kirik
Teater Vanemuine	Toomemägi
Tartu mänguasjamuseum	Ülikooli peahoone
Botaanikaaed	Ülikooli kunstimuseum/kartser
Antoniuse Õu	INFOPUNKT
Jaani kirik	

6. Pirogovi platsi viidapost

Teater Vanemuine

N.I. Pirogov

Ülikooli peahoone

Gustav II Adolf

Tampere maja

Jaani kirik

Linnakodaniku muuseum

Uppsala maja

Villa Tammekann (arhidekt
A.Aalto)

Antoniuse Õu

Tartu mänguasjamuuseum

Raekoja plats (i)

Kunstimuuseum

Inglisild

Ajalooarhiiv

Eesti Rahva Muuseum

Toomemägi

7. Küüni - Poe tn viidapost

Raekoja plats (i)

Takso

Kunstigalerii

Toomemägi

8. Ülikooli - Vallikraavi tn viidapost

Ülikooli kunstimuuseum/kartser

Raekoja plats (i)

Ülikooli peahoone

Bussijaam

Postkontor

Teater Vanemuine

9. Vanemuise - Ülikooli tn viidapost

Ülikooli peahoone

Raekoja plats (i)

Barclay de Tolly

Sadamateater

Pauluse kirik

KGB kongide muuseum

Soome Instituut

Kirjandusmuuseum

Zooloogiamuuseum

Geoloogiamuuseum

Vanemuise väike maja

Ülikooli Raamatukogu

10. Küüni - Uueturu viidapost

Turuhoone

Sadamateater

Bussijaam

Teater Vanemuine

Raekoja plats (i)

11. Vana Kaubamaja - Hansakeskusevaheline viidapost

Sadamateater

Bussijaam

Teater Vanemuine

Ülikooli Raamatukogu

Raekoja plats (i)

Ülikooli peahoone

12. Kaarsilla viidapost

Raekoja plats (i)	Peetri kirik
Linnamuuseum	Püha Jüri kirik
Laulupeomuseum	H. Treffner

13. Teadusteakadeemia viidapost

Eesti Postimuuseum	Botaanikaaed
Eesti Spordimuuseum	Lodjakoda
Raekoja plats (i)	Toomemägi
Jaani kirik	Mänguasjamuuseum
Uspenski kirik	

14. Jaani kiriku tagune viidapost (Rüütli tn.)

Antoniuse Õu	Raekoja plats (i)
Tartu mänguasjamuuseum	Eesti Spordimuuseum
Uppsala maja	Eesti Postimuuseum
Linnakodaniku muuseum	Uspenski kirik
Tampere maja	Botaanikaaed

15. Lutsu - Jaani tn viidapost

Antoniuse Õu	Eesti Spordimuuseum
Tartu Mänguasjamuuseum	Uppsala maja
Botaanikaaed	Linnakodaniku muuseum
Uspenski kirik	Raekoja plats (i)
Eesti Postimuuseum	Ülikooli peahoone

16. Jakobi - Lai tn viidapost

Botaanikaaed	Raekoja plats (i)
Jaani kirik	Ülikooli peahoone
Toomemägi	Gustav II Adolf
Laululava	

17. Toomemäe viidapost (Riigikohtu juures)

Eesti Rahvamuuseum	Raekoja plats (i)
Ajalooarhiiv	Ülikooli Ajaloomuuseum
Musumägi	K.E.v. Baer
Ohvrikivi	E.G.B. Bergmann
K.J. Peterson	Fr. R. Faehlman
Tähetorn	F.G.W. Struve

J.K.S. Morgenstern	Mänguasjamuuseum
18. Tähetorni viidapost	
Teater Vanemuine	Raekoja plats (i)
Toomkirik	
19. Vallikraavi tn viidapost	
Tähetorn	Teater Vanemuine
Raekoja plats (i)	Barclay de Tolly
Ülikooli Raamatukogu	
20. Lotmani kuhu viidapost	
Pauluse kirik	Geoloogiamuuseum
KGB kongide muuseum	Raekoja plats (i)
Soome instituut	Toomemägi
Kirjandusmuuseum	Ülikooli peahoone
Zoologiamuuseum	Tähetorn
21. Riia - Pepleri tn viidapost (Ekraani vastas)	
Raekoja plats (i)	Bussijaam
KGB kongide muuseum	Pauluse kirik
22. Vanemuise - Pepleri rist	
Raekoja plats (i)	Zoologiamuuseum
KGB kongide muuseum	Geoloogiamuuseum
Pauluse kirik	Vanemuise väike maja
23. Tähtvere pargi viidapost	
Raekoja plats (i)	
Laululava	
Villa Tammekann (arhidekt A. Aalto)	

Lisa 4 – jalakäijatele mõeldud olemasolevad postid ning uute postide asukohad

